

Mielieji skaitytojai,

Pastaruoju metu plačiai gvildinama mokymosi visą gyvenimą tema įgauna vis svarbesnę reikšmę šiuolaikinės visuomenės gyvenime. Suaugusiųjų tęstinio mokymo prasmė ir reikalingumas aktyviau nagrinėjamas visose Europos Sąjungos šalyse.

Tai liudija ir neseniai pasirodęs Europos Komisijos komunikatas „Suaugusiųjų švietimas: mokytis niekada nevėlu“, kuriam pasiūlymus ir pastabas aktyviai teikė ir Lietuvos suaugusiųjų švietimo srities ekspertai. Komunikatas ragina šalis daugiau dėmesio skirti suaugusiųjų švietimo politikai plėtoti. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006–2008 m. programoje yra rodomas dėmesys suaugusiųjų švietimui – numatyta savivaldybių švietimo įstaigose plėsti neformaliojo suaugusiųjų švietimo paslaugų pasiūlą, dėti pastangas, kad suaugusiųjų švietimo institucijų pastatai, mokymosi aplinka būtų modernūs ir patrauklūs, centrai būtų aprūpinami šiuolaikinėmis mokymo priemonėmis.

Deja, diskutuojant dėl šios srities plėtros perspektyvų ar imantis konkrečiai įgyvendinti užsibrėžtus tikslus, neretai susiduriama su suaugusiųjų tęstinio mokymo svarbos nesupratimu. Pavyzdžiai žiūrėdami ir laikydami sėkmingos suaugusiųjų švietimo politikos įgyvendinimo pavyzdžiu Skandinavijos šalis, patys suaugusiųjų švietimui vengiame suteikti svarbesnę vietą, abejojame, ar šiai sričiai skirti lėšų, ar tikslinga atnaujinti suaugusiųjų švietimo centrus, rengti adaptuotas suaugusiųjų mokymui skirtas priemones, didinti šioje srityje dirbančiųjų skaičių ir t. t.

Nemažai naujų galimybių suaugusiųjų švietimo plėtrai teikią iš europinių lėšų finansuojami projektai kenčia dėl prižiūrinčių institucijų neveiksmingumo, numatytos veiklos vėluoja sunkiai įveikdamos biurokratinės užkardas.

Akivaizdu, kad, norint pasiekti pažangos, kokybinių pokyčių suaugusiųjų švietimo srityje, reikalingas ir aktyvesnis nei iki šiol suaugusiųjų švietėjų, juos vienijančių organizacijų balsas, kad esamos problemos būtų sprendžiamos, kad būtų priimami tinkami sprendimai, kurie nulems, kaip (ar?) artimiausiais metais bus plėtojamas suaugusiųjų švietimas, ar mūsų šalis suaugusiųjų švietimo srityje išliks atsilikusi dar ne vienerius metus.

Šiame žurnalo numeryje daugiau dėmesio skiriama pažeidžiamų visuomenės grupių situacijai ir problemoms apžvelgti. Interviu su Švietimo ir mokslo ministerijos sekretoriumi Alvydu Puodžiuku kalbama apie politinius sprendimus, reikalingus neįgaliųjų asmenų integracijai gerinti, Švedijos žmonių su specialiais poreikiais ugdymo instituto direktoriaus pavaduotojas Peras Gunvalas dalijasi vertinga savo šalies patirtimi teikiant specialią pagalbą suaugusiems; pristatomos grįžtančių į Lietuvą tremtinių švietimo programos, sėkmingi neįgaliųjų profesinio mokymo infrastruktūros tobulinimo, neįgaliųjų, žmonių, priklausomų nuo narkotinių medžiagų, integracijos į darbo rinką projektai ir daug kitų temų.

Projekto „Suaugusiųjų švietimo institucijų plėtra teikiant šiuolaikines kompetencijas regionuose“ įžanginė konferencija

Lietuvos suaugusiųjų švietimo ir informavimo centras kartu su Švietimo ir mokslo ministerija bei Vytauto Didžiojo universitetu 2006 m. gruodžio mėn. surengė ESF ir Lietuvos Respublikos remiamo projekto „Suaugusiųjų švietimo institucijų plėtra teikiant šiuolaikines kompetencijas regionuose“ įžanginę konferenciją.

Suaugusiųjų švietimo institucijų plėtra teikiant šiuolaikines kompetencijas regionuose

Per konferenciją buvo pristatyti projekto tikslai, eiga, numatomi rezultatai. Nagrinėjama, kaip projektas prisidės prie Mokymosi visą gyvenimą strategijos įgyvendinimo. Darbo grupėse kartu su projekte dalyvaujančiais suaugusiųjų mokytojais buvo aptartos įgyvendinant projektą metu rengiamos inovatyvios andragogų kvalifikacijos tobulinimo ir suaugusiųjų mokymo programos.

Pagrindinis projekto „Suaugusiųjų švietimo institucijų plėtra teikiant šiuolaikines kompetencijas regionuose“ tikslas – stiprinti regionines suaugusiųjų švietimo institucijas, plėtojant jose neformaliojo suaugusiųjų švietimo paslaugas.

Projekto metu apie 100 suaugusiųjų mokytojų iš dešimties Lietuvos apskričių suaugusiųjų mokymo centrų dalyvaus andragogų kvalifikacijos tobulinimo mokymuose. Per šiuos mokymus andragogai įgis žinių ir išmoks savo darbe taikyti modernius suaugusiųjų mokymo(si) metodus, sukaups naujos mokymosi metodų vertinimo ir tobulinimo patirties, susipažins

su naujomis suaugusiųjų pagrindinių kompetencijų ugdymo priemonėmis. Įgyvendinimo metu, dešimtyje regioninių suaugusiųjų švietimo centrų bus organizuojami suaugusiųjų kompiuterinio raštingumo, anglų kalbos, verslumo ir teisinio raštingumo mokymai, kuriuose nemokamai galės dalyvauti apie 800 besimokančių šalies gyventojų.

Dvejus metus trukusiančiame projekte numatytos priemonės apims dešimt suaugusiųjų švietimo institucijų, veikiančių Šalčininkų, Kėdainių, Šilutės, Kelmės, Pakruojo, Utenos, Jurbarko, Marijampolės, Telšių ir Alytaus savivaldybėse.

Daugiau informacijos apie projektą teirautis Lietuvos suaugusiųjų švietimo ir informavimo centre (tel. 8~5 277 76 90).

Europos Komisijos komunikatas „Suaugusiųjų mokymasis: mokytis niekada nevėlu“

Europos Komisija 2006 m. spalio mėn. priėmė komunikatą „Suaugusiųjų mokymasis: mokytis niekada nevėlu“. Komunikate pabrėžiama, kad suaugusiųjų švietimas ir mokymasis, susijęs su pagrindinių įgūdžių ir žinių įgijimu, ženkliai pagerina įsidarbinimo galimybes ir mobilumą šiuolaikinėje darbo rinkoje bei socialinę integraciją. Komunikatas pagrįstas patirtimi, įgyta valstybėse narėse įgyvendinant programą „Švietimas ir mokymas 2010“ bei vykdamas dabartines ES švietimo ir mokymo programas, visų pirma *Grundtvig* veiklą pagal *Socrates* programą.

Komunikate taip pat siūloma su valstybėmis narėmis ir suinteresuotosiomis šalimis pradėti dialogą apie suaugusiųjų mokymąsi ir 2007 m. parengti veiksmų planą.

Šiuo komunikatu Europos Sąjungos šalyse skatinama sukurti veiksmingas suaugusiųjų švietimo sistemas.

Europos Sąjungos šalyse turi būti siekiama:

- Didinti besimokančiųjų skaičių, kelti motyvaciją plečiant mokymosi galimybes, šalinti mokymosi kliūtis.
- Gerinti suaugusiųjų švietimo kokybę diegiant inovatyvius mokymo metodus, kelti mokytojų kvalifikaciją, geriau aprūpinti mokymo priemonėmis.
- Diegti neformaliojo mokymo ir savišvietos būdu įgytų kvalifikacijų pripažinimo sistemas.
- Investuoti į vyresnio amžiaus žmonių ir migrantų mokymą.
- Gerinti suaugusiųjų švietimo tyrimų kokybę.

Keturioliktoji Vyriausybė skirs daugiau dėmesio suaugusiųjų švietimo plėtrai

Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino 2006–2008 m. Vyriausybės programos įgyvendinimo priemones. Šios Vyriausybės programoje nemažai dėmesio skiriama mokymosi visą gyvenimą sistemos plėtrai. Vyriausybė yra įsipareigojusi užtikrinti visiems prieinamą valstybės remiamą tęstinį mokymą ir sudaryti geresnes sąlygas suaugusiesiems šviestis.

Per dvejus metus planuojama parengti ir patvirtinti mokytojų ir suaugusiųjų švietimo centrų renovavimo ir aprūpinimo šiuolaikinėmis mokymo priemonėmis programą; atnaujinti Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategiją ir jos įgyvendinimo veiksmų planą; sukurti neformaliojo suaugusiųjų švietimo paslaugų teikimo savivaldybių suaugusiųjų švietimo įstaigose modelį ir kt. Taip pat pirmą kartą Lietuvoje bus atliktas visuotinis suaugusiųjų švietimo – formaliojo, neformaliojo ir savišvietos – statistinis tyrimas.

Didėja neformaliojo suaugusiųjų švietimo galimybės regionuose

2006 m. vyko kasmet skelbiamas neformaliojo suaugusiųjų švietimo projektų atrankos konkursas, kurį organizavo Lietuvos suaugusiųjų švietimo ir informavimo centras kartu su Švietimo ir mokslo ministerija.

2006 m. konkurso prioritetai – suaugusiųjų mokymosi ir savišvietos poreikių tenkinimas ir jų mokymosi motyvacijos didinimas bei pilietinis suaugusiųjų švietimas, stiprinant jų gebėjimus aktyviai ir veiksmingai dalyvauti visuomenės gyvenime.

Konkursui buvo pateikta 50 paraiškų, iš kurių 18-os projektų idėjos buvo paremtos. Paraiškas konkursui galėjo teikti įvairios suaugusiųjų mokyklos, centrai, aukštosios mokyklos, nevyriausybines organizacijas, asociacijos ir kitos suaugusiųjų švietimo paslaugas teikiančios institucijos.

Skirta parama, kuri sudarė apie 170 tūkst. litų, prisidėjo prie Alytaus, Kauno, Šiaulių, Marijampolės, Molėtų, Anykščių, Klaipėdos, Telšių, Kėdainių, Vilniaus miestuose ir rajonuose gyvenančių suaugusiųjų mokymosi poreikių tenkinimo.

Mokymas apie sociokultūrinę įvairovę

Įgyvendinant Europos Tarybos projektą „Sociokultūrinės įvairovės mokymo politika ir praktika“ (angl. *Policies and Practices for Teaching Sociocultural Diversity*), 2006 m. rugsėjo mėn. Strasbūre (Prancūzija) vyko projekto ekspertų darbinis susitikimas. Lietuvai susitikime atstovavo Vilniaus pedagoginio universiteto Socialinės komunikacijos instituto direktorė doc. dr. Giedrė Kviešienė ir Lietuvos suaugusiųjų švietimo ir informavimo centro direktorius doc. dr. Tadas Tamošiūnas.

Keturioliktoji Lietuvos Respublikos Vyriausybė

Susitikime buvo tobulinama ir apribuota tarptautinio tyrimo metodika, kurią pasitelkus bus įvertintas projekte atstovaujimų šalių (taip pat ir Lietuvos) mokytojų rengimas dirbti sociokultūrinės įvairovės sąlygomis, o vėliau atitinkamai planuojamas jo tobulinimas.

Seminaras „Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategijos įgyvendinimas Alytuje panaudojant Norvegijos patirtį“

2006 m. rugsėjo mėn. Alytuje vyko seminaras „Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategijos įgyvendinimas Alytuje panaudojant Norvegijos patirtį“. Seminare dalyvavo ir pranešimus skaitė Norvegijos švietimo ekspertai, Švietimo ir mokslo ministerijos ir įvairių Alytaus suaugusiųjų švietimo įstaigų atstovai.

Oslo *Folk* universiteto rektorė Tove Eriksen, vicerektorė Ellen Larsen ir Norvegijos privačių mokyklų asociacijos pirmininkas Ragnaras Johansenas pristatė savo šalies suaugusiųjų švietimo sistemą ir Norvegijos švietimo institucijų patirties pritaikymo Lietuvoje galimybes, Švietimo ir mokslo ministerijos Tęstinio mokymo skyriaus vedėjas Ričardas Totoraitis kalbėjo apie mokymosi visą gyvenimą strategijos įgyvendinimą Lietuvoje; Alytaus jaunimo ir suaugusiųjų mokyklos direktorius Gintautas Draugelis pristatė savo mokyklos vykdomą veiklą ir neformaliojo suaugusiųjų švietimo programų pasiūlos mokykloje galimybes; Alytaus jaunimo centro direktorė Regina Vilkelienė, Alytaus dailiųjų amatų mokyklos direktorė Laimutė Šiušienė, Alytaus sporto ir rekreacijos centro direktorius Vladas Kučinskas, Alytaus verslo konsultacinio centro direktorė Algimanta Ščiglinskienė ir kitų Alytuje veikiančių įstaigų bei organizacijų atstovai pasidalijo patirtimi vykdant neformalųjį suaugusiųjų švietimą, Alytaus m. savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus vyresnioji specialistė Dalia Milkevičienė apibendrino Alytuje veikiančių organizacijų vykdomas veiklas, susijusias su neformalioju suaugusiųjų švietimu.

Per seminarą dalyviai taip pat turėjo galimybę paskutuoti, kaip tobulinti suaugusiųjų švietimą Alytuje, kaip veiksmingiau pasitelkti Norvegijos patirtį šioje srityje.

Tarptautinis kontaktinis *Grundtvig* seminaras Vilniuje

2006 m. rugsėjo pabaigoje ES Socrates programos koordinavimo paramos fondo *Grundtvig* programos koor-

Eglė Šleiniotienė, Gražina Kaklauskienė, Audronė Šileikytė, Maurice Cassidy

dinatoriai Vilniuje organizavo tarptautinį kontaktinį seminarą „Tarpkultūrinis bendravimas daugiakalbėje Europos Sąjungos erdvėje“. Kontaktinio seminaro tikslas – sudaryti galimybę suaugusiųjų švietėjams iš įvairių ES šalių užmegzti kontaktus tarptautiniams projektams inicijuoti ir įgyvendinti pagal programas *Grundtvig 1* ir *Grundtvig 2*.

Per seminarą šalies mokymosi visą gyvenimą politikos kryptis pristatė Švietimo ir mokslo ministerijos Tęstinio mokymo skyriaus vyresnioji specialistė Audronė Šileikytė; apie tarpkultūrinio švietimo ypatumus kalbėjo Maurice Cassidy, „International House London Executive Centre“ direktorius; Edita Trečiokienė, *Socrates/Grundtvig* programos koordinatore Lietuvoje, pristatė *Grundtvig* programos tikslus; taip pat buvo pristatyti ir sėkmingai įgyvendintų projektų rezultatai.

Dirbdami grupėmis dalyviai iš 18 šalių turėjo galimybę pristatyti savo projektų idėjas tarpkultūrinio bendravimo, kalbų mokymo, menų, muzikos, kultūros bei europinės dimensijos srityse ir aptarti galimų projektų veiklas su būsimais partneriais.

Seminaro padarinys buvo sugeneruotos 12 tarptautinių projektų idėjos, kurios, tikimasi, vairs sėkmingai įgyvendintais projektais.

Suomijoje ieškota atsakymų, kaip suaugusiųjų švietimas ES šalyse turėtų atliepti besikeičiančios visuomenės iššūkius

Suomijos prezidentavimo Europos Sąjungoje proga 2006 m. spalio 3–4 d. Espo mieste (Suomija) vyko

tarptautinė konferencija „Suaugusiųjų mokymas, kompetencijos ir aktyvus pilietiškumas“. Konferencijoje įžanginį žodį tarė Suomijos švietimo ministras Antti Kalliomäki, Europos Komisijos švietimo ir kultūros generalinio direktorato direktorė Odile Quintin pristatė Europos Komisijos komunikatą „Suaugusiųjų švietimas: mokytis niekada nevėlu“, UNESCO švietimo instituto direktorius Adama Ouane kalbėjo apie tarpkultūrinį mobilumą, tapatumą ir suaugusiųjų švietimo reikšmę.

Konferencijoje buvo nagrinėjami ekonominiai, socialiniai, kultūriniai pokyčiai, keliantys naujus iššūkius suaugusiųjų švietimui ES šalyse.

Konferencijoje dalyvavo daugiau kaip 180 įvairių ES šalių švietimo politikų ir ekspertų, tarptautinių organizacijų, socialinių partnerių bei kitų suaugusiųjų švietimo institucijų ir organizacijų atstovų. Mūsų šaliai atstovavo Švietimo ir mokslo ministerijos Tęstinio mokymo skyriaus vedėjas Ričardas Totoraitis, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Žmogiškųjų išteklių plėtros skyriaus

vedėjas Linas Kadys, Pedagogų profesinės raidos centro Suaugusiųjų švietimo skyriaus darbuotoja Ilo-na Tarasevič ir Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos prezidentė Roma Juozaitienė.

Kvalifikacijos tobulinimo seminaras andragogams

2006 m. spalio pradžioje Pedagogų profesinės raidos centro Suaugusiųjų švietimo skyrius organizavo seminarą „Suaugusiųjų švietimo galimybės ir perspektyvos“, skirtą suaugusiųjų švietimo centrų bei mokyklų atstovams.

Pirmąją seminaro dieną Švietimo ir mokslo ministerijos Tęstinio mokymo skyriaus vyriausioji specialistė Audronė Šileikytė dalyvius supažindino su ES ir nacionaline mokymosi visą gyvenimą politika ir praktiniais jos įgyvendinimo pavyzdžiais, Lietuvos suaugusiųjų švietimo ir informavimo centro direktorius Tadas Tamošiūnas pristatė centro veiklą ir jos perspektyvas, Pedagogų profesinės raidos centro Suaugusiųjų švietimo skyriaus vedėja Rasa Šavareikaitė kalbėjo apie suaugusiųjų švietimo plėtojimą Pedagogų profesinės raidos centre, taip pat dalyviai buvo supažindinti su mokytojų ir mokyklų vadovų kvalifikacijos tobulinimo, veiklos vertinimo ir atestavimo galimybėmis.

Antroji seminaro diena buvo skirta praktiniam darbui su suaugusiaisiais aptarti. Vilniaus suaugusiųjų mokymo centro direktorė Natalja Kimso seminaro dalyviams pristatė suaugusiųjų mokymosi modelius, bendravimo ir bendradarbiavimo aspektus, ugdymo turinio kaitos tendencijas, suaugusiųjų mokytojo pagrindines kompetencijas, dalyvavimo tarptautiniuose, šalies ir mokyklų projektuose galimybes ir kitas temas.

Tokio pobūdžio seminarus, skirtus suaugusiųjų mokytojų kvalifikacijai tobulinti, Pedagogų profesinės raidos centras organizuoja nebe pirmus metus.

Konferencija „Mokymosi visą gyvenimą įgyvendinimo strategija – pedagogų kvalifikacijos tobulinimas“

Švietimo ir mokslo ministerija, vykdydama mokytojų kvalifikacijos tobulinimo sistemos pertvarką, kartu su Mokytojų kompetencijos centru 2006 m. spalio mėn. Vilniuje organizavo tarptautinę konferenciją

Suomijos švietimo ministras
Antti Kalliomäki

„Mokymosi visą gyvenimą įgyvendinimo strategija – pedagogų kvalifikacijos tobulinimas“, kurioje dalyvavo per 300 regioninių švietimo centrų, aukštųjų, profesinių mokyklų atstovų, švietimo ekspertų, mokytojų ir kitų švietimo institucijų atstovų.

Konferencijos tikslas buvo aptarti pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistemos kryptis, pristatyti užsienio šalių patirtį tobulinant mokytojų kvalifikaciją, su švietimo ekspertais diskutuoti apie mokytojo vaidmenį ir paskirtį šiuolaikinėje visuomenėje.

Konferencijos dalyvius pasveikino Švietimo ir mokslo ministerijos valstybės sekretorius Dainius Numgaudis ir Lietuvos Respublikos Prezidento patarėja dr. Nerija Putinaitė. Konferencijoje pranešimą skaitė Kauno technologijos universiteto Edukologijos instituto direktorė prof. habil. dr. Palmira Jucevičienė, pristatydama mokytojo vaidmenį mokymosi visą gyvenimą paradigmos kontekste; Švietimo ir mokslo ministerijos Pedagogų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo skyriaus vedėjas Mindaugas Briedis pristatė pedagogų kvalifikacijos tobulinimo pertvarkos politiką; Vilniaus pedagoginio universiteto Filosofijos katedros vedėjas doc. dr. Liutauras Degėsys ir Vytauto Didžiojo universiteto Edukologijos katedros docentė doc. dr. Giedra Linkaitytė kalbėjo apie mokytojo paskirtį šiuolaikinėje mokykloje ir andragoginių kompetencijų reikšmę mokytojo veikloje; tarptautiniai ekspertai iš Lenkijos, Airijos, Vokietijos, Rusijos ir Didžiosios Britanijos dalijosi savo šalių mokytojų kvalifikacijos tobulinimo patirtimi.

Dirbdami grupėmis konferencijos dalyviai ir svečiai diskutavo apie mokytojų kvalifikacijos tobulinimo politikos įgyvendinimą, naujas šiuolaikinio mokytojo kompetencijas, profesijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimo perspektyvas ir andragoginių kompetencijų poreikį suaugusiųjų mokytojams.

Konkursas „Noriu – kuriu“

Jau antrus metus Vilniaus suaugusiųjų mokymo centras kartu su Švietimo ir mokslo ministerija organizavo Lietuvos suaugusiųjų mokymo įstaigų mokinių kūrybinių darbų konkursą „Noriu – kuriu“.

2006 metų konkurso tikslas – skatinti netradicinį suaugusiųjų požiūrį į kūrybą, integruojant skirtingus mokomuosius dalykus – literatūrą ir įvairias meno rūšis, kaip antai dailę, keramiką, fotografiją ir pan.

Konkurse galėjo dalyvauti visi norintys suaugusiųjų mokymo įstaigose besimokantys suaugusieji. Konkurso vertinimo komisijai buvo pateikti 45 suaugusiųjų mokinių kūrybos darbai.

Konkurso laimėtojai paskelbti ir apdovanoti Rokiškio suaugusiųjų mokymo centro mokinys Giedrius Kujelis už kūrinį „Dainos gimimas“ pagal H. Radausko eiles, Panevėžio suaugusiųjų bendrojo lavinimo vidurinės mokyklos mokinė Rita Satulienė už kūrinį „Kur bakužė samanota“ pagal lietuvių liaudies dainą ir Plungės suaugusiųjų švietimo centro mokinė Laima Lukošienė už kūrinį „Vagis“ pagal J. Biliūno apsakymą „Vagis“.

Komisijos sprendimu papildomais prizais apdovanoti Vilniaus suaugusiųjų mokymo centro mokinys Vladas Stankevičius už kūrinį „Beržas“ pagal P. Širvio eilėraštį „Aš – beržas“ ir Vilniaus Gabrielės Petkevičaitės-Bitės suaugusiųjų mokymo centro mokinys Marek Vaidachovič už kūrinį „Dono Chuano mokymas“ pagal K. Kastanedos kūrinį bei „Skrydis virš gegutės lizdo“ pagal K. Kesey kūrinį.

Šiuo vieninteliu Lietuvoje organizuojamu suaugusiųjų mokymo įstaigų mokiniams skirtu konkursu siekiama suteikti galimybę suaugusiųjų saviraiškai, padrąsinti juos kurti ir savo darbus pristatyti visuomenei.

Eurokomisaras J. Figelis: „Suaugusiųjų švietimo srityje reikėtų pasitempti“

2006 m. spalio mėn. Lietuvoje lankėsi Janas Figelis, Europos Komisijos narys, atsakingas už švietimą, mokymą, kultūrą ir daugiakalbystę. Viešnagės metu duodamas išskirtinį interviu žurnalui „Veidas“ eurokomisaras J. Figelis, vertindamas situaciją Lietuvos švietimo sistemoje, pasakė: „Susipažinus su statistika, negalima sakyti, kad jūsų situacija prasta. Lietuvoje sumažėjo nebaigusių mokyklą jaunuolių, padaugėjo aukštąjį išsilavinimą turinčių žmonių. Šie rodikliai geresni nei ES vidurkis, tačiau to šiandien jau per mažai. Pavyzdžiui, jums reiktų pasitempti skatinant suaugusiųjų švietimą bei mokymąsi visą gyvenimą.“

Eurokomisaras
Janas Figelis

Informacinė kampanija „Mokytis niekada nevēlu. Nestovėk vietoje – judėk ir tu!“

Švietimo ir mokslo ministerija ir Lietuvos suaugusiųjų švietimo ir informavimo centras 2006 m. pradėjo ir šiais metais ketina tęsti informacinę viešinimo kampaniją, kurios šūkis „Mokytis niekada nevēlu. Nestovėk vietoje – judėk ir tu!“ Tikimasi, kad viešinimo kampanija prisidės prie mokymosi visą gyvenimą tradicijų šalyje plėtojimo ir paskatins anksti „iškritusius“ iš švietimo sistemos asmenis tęsti mokymąsi.

Kampanijos metu per nacionalinę ir regionines televizijas transliuojami vaizdo klipai, skatinantys suaugusiuosius mokytis. Taip pat dalijama įvairi informacinė dalomoji medžiaga: lankstinukai, plakatai ir kt.

Septintoji Suaugusiųjų švietimo savaitė

2006 m. lapkričio 20–26 d. Lietuvoje vyko septintoji Suaugusiųjų švietimo savaitė.

Suaugusiųjų švietimo savaitė Lietuvoje, kaip ir daugelyje kitų Europos šalių, organizuojama remiant UNESCO iniciatyvą skatinti mokymąsi visą gyvenimą.

Suaugusiųjų švietimo savaitės tikslas – skleisti šalyje mokymosi visą gyvenimą idėjas, plėtoti suaugusiųjų mokymosi tradicijas, paskatinti anksti „iškritusius“ iš švietimo sistemos asmenis tęsti mokymąsi ir atkreipti visuomenės dėmesį, kad suaugusiųjų tęstinis mokymasis – tai viena iš sąlygų norint sėkmingai dalyvauti šiuolaikinės visuomenės gyvenime.

Švietimo ir mokslo ministerijos iniciatyva 2006 m. per Suaugusiųjų švietimo savaitę beveik pusšimtyje, į ministerijos iniciatyvą atsiliepusių šalies savivaldybių suaugusiųjų švietimo institucijų vyko atvirų durų dienos, per kurias visuomenei buvo pristatoma šių institucijų veikla ir teikiamos paslaugos, siekiant išplėsti jų klientų ratą.

Taip pat per savaitę daugelyje Lietuvos apskričių suaugusiųjų švietimo institucijos organizavo įvairaus pobūdžio šviečiamuosius informacinius renginius: diskusijas, seminarus, koncertus, parodas, amatų dienas, vakarones, rengė žiniasklaidos priemonėmis perteikiamas šviečiamojo pobūdžio programas ir kt.

2006 m. Suaugusiųjų švietimo savaitės renginius inicijavo Švietimo ir mokslo ministerija, Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija ir Lietuvos suaugusiųjų švietimo ir informavimo centras.

Konferencija „Jaunimo ir suaugusiųjų formalusis ir neformalusis švietimas visuomenės teisinio švietimo kontekste“

2006 m. gruodžio mėn. Teisingumo ministerijoje vyko Teisingumo ministerijos, Švietimo ir mokslo ministerijos bei Europos Tarybos informacijos biuro organizuota konferencija „Jaunimo ir suaugusiųjų formalusis ir neformalusis švietimas visuomenės teisinio švietimo kontekste“. Konferencijos tikslas – apibendrinti jaunimo ir suaugusiųjų neformaliojo ir formaliojo teisinio švietimo priemones, tikslus, rezultatus.

Per renginį buvo diskutuojama apie jaunimo ir suaugusiųjų neformaliojo teisinio švietimo plėtrą ir reikšmę, sėkmingai įgyvendintus ir įgyvendinamus projektus, susijusius su Visuomenės teisinio švietimo programa. Taip pat pristatyti sociologinio tyrimo apie Lietuvos gyventojų teises žinias rezultatai. Tyrimo duomenimis, daugiau kaip 82 proc. 15–74 m. šalies gyventojų nežino apie jų mieste ar rajone pirminę ir antrinę teisinę pagalbą teikiančias institucijas ir nežinotų, kur kreiptis prireikus tokių paslaugų. Tačiau tyrimo duomenys atskleidė, kad daugiau kaip pusei 15–74 m. šalies gyventojų nepakanka turimų teisės žinių ir jie norėtų gauti daugiau informacijos teisės klausimais.

Siekiant prisidėti prie visuomenės teisinio raštingumo skatinimo Teisingumo ministerija 2006 m. finansavo papildomą vadovėlio „Teisė kiekvienam“ tiražą, kuriuo bus aprūpintos bendrojo lavinimo mokyklos. Vadovėlis „Teisė kiekvienam“, pasirodęs 2004 m., parengtas pagal JAV teisinio švietimo organizacijos „Street Law“ metodiką, kuri ne tik pagrįsta aktyvaus mokymosi metodais, praktinių situacijų analize, padedančia įgyti teisės žinių, bet ir skatina ugdyti kritinį mąstymą, socialinius ir bendravimo gebėjimus.

Įgyvendinant ESF remiamą, Švietimo ir mokslo ministerijos kartu su partneriais įgyvendinamą projektą „Suaugusiųjų mokymo galimybių plėtra: andragoginės literatūros portfelis“ 2007 m. planuojama išleisti „Street Law“ metodika paremtą teisės vadovėlį pritaikytą suaugusiesiems.

Suaugusiųjų švietimas: daugiau sisteminio požiūrio

Kurlink plėtojama suaugusiųjų švietimo politika Lietuvoje? Kokios naujausios tendencijos ryškėja Europos Sąjungoje? Teiraujamės Švietimo ir mokslo ministerijos sekretoriaus **Alvydo Puodžiuko**

Į ką pastaruoju metu suaugusiųjų švietimo politikoje krepiama daugiausia dėmesio?

Įtvirtinama samprata, kad mokymasis visą gyvenimą apima ir ikimokyklinį, ir bendrąjį lavinimą, ir pavidurinį, ir aukštąjį, ir neformalųjį suaugusiųjų švietimą. Toks sisteminis požiūris atspindi daugelyje valstybinių švietimo dokumentų. Beje, ne tik plačioji visuomenė, bet ir mokytojai, su kuriais tenka susitikti, suaugusiųjų mokymą dar įsivaizduoja labai siaurai, kad tai yra tik vidurinio mokslo suteikimas suaugusiajam.

Manau, mokymąsi visą gyvenimą, suaugusiųjų mokymą – šią sritį dažnai labai formalizuojame. Tarsi suaugusieji tegali mokytis profesinių dalykų ar tik kompiuterinio raštingumo ir pan. Taip, sutinku, tai svarbu. Bet ne mažiau svarbūs ir kiti dalykai, kurių, kasdieniame gyvenime gal net nepastebime. Pavyzdžiui, mokytis žmonės pilietiškumo: kad jie aktyviai

dalyvautų visuomenės, savo bendruomenės gyvenime, rinkimuose, išdrįstų aktyviai išsakyti savo poziciją, suprastų, kaip veikia valstybės institucijos. Manychiau, kad tai irgi priskirtina prie bendrųjų kompetencijų. Šiuo metu ir Europos Komisija daugiau dėmesio ragina skirti suaugusiųjų švietimui. Neseniai pasirodė naujas komunikatas „Suaugusiųjų mokymasis: mokytis niekada nevēlu“, kuriame irgi akcentuojama neformalių neprofesinių gebėjimų plėtra.

Lietuvoje šios srities svarba irgi pripažįstama – Vyriausybė 2006–2008 m. veiklos programoje yra numatiusi stiprinti savivaldybių suaugusiųjų švietimo įstaigų potencialą teikiant jose neformaliojo suaugusiųjų švietimo paslaugas. Reikėtų paminėti ir kasmet didėjantį finansavimą neformaliajam neprofesiniam suaugusiųjų mokymui, kuris skiriamas įvairių švietimo ir mokymo įstaigų, nevyriausybinių organizacijų ir kitų institucijų projektams įgyven-

dinti. Pavyzdžiui, 2006 m. Lietuvos suaugusiųjų švietimo centro skelbto projektų konkurso prioritetai siejosi su suaugusiųjų mokymosi motyvacijos didinimu, pilietiniu suaugusiųjų švietimu ir savišvietos skatinimu.

Kodėl gi ateityje vienas iš konkurso prioritetų negalėtų būti dar viena aktuali problema – mūsų visuomenės saugumas? Sakyčiau, kad mokėjimą saugiai elgtis kelyje irgi galime laikyti viena bendrųjų kompetencijų. Ir ne tik. Saugaus eismo, saugaus elgesio laikymasis vandenyje, priešgaisrinių taisyklių žinojimas – tai irgi suaugusiųjų švietimo sritys. Žinoma, šių sričių specifinėmis kompetencijomis užsiimtų kitos įstaigos, ne ministerija, bet bendrųjų kompetencijų linkme turėtumėme judėti stipriau.

Šiuo metu rengiamas naujas saugaus eismo įstatymas, apie tai dar išsamiau nenorėčiau kalbėti, nes dar diskutuojama. Svarbu sutarti, kuri valstybės valdymo institucija būtų

pagrindinis suaugusiųjų švietimo šioje srityje organizatorius.

Šiame žurnalo numeryje daugiau dėmesio skiriama pažeidžiamoms visuomenės grupėms. Kokios sąlygos sudaromos mokytis šiems suaugusiesiems?

Lietuvoje yra parengta ir įgyvendinta nemažai teisės aktų, susijusių su socialinės atskirties mažinimu ir įvairių pažeidžiamų visuomenės grupių integracijos į visuomenę klausimais. Šioje vietoje neabejotina švietimo ir ugdymo nauda. Tačiau tyrimai rodo, kad juo blogesnė asmenų socialinė padėtis, juo mažiau jie linkę dalyvauti mokymosi veikloje.

Jau yra žengtas pirmas svarbus žingsnis gerinant neįgalių studentų studijų finansavimą. 2006 m. rugpjūčio mėnesį Vyriausybė pritarė Švietimo ir mokslo ministerijos pateiktam Finansinės pagalbos priemonių teikimo neįgaliesiems, studijuojantiems aukštosiose mokyklose, tvarkos aprašui. Nuo 2006 metų rugsėjo mėnesio neįgaliesiems studentams (valstybinėse mokyklose) teikiama 3,2 MGL dydžio (400 litų) tikslinė išmoka už kiekvieną semestrą išlaidoms už studijas iš dalies kompensuoti. Studentų, kurie mokosi ir valstybinėse, ir privačiose mokyklose, specialiesiems poreikiams tenkinti kas mėnesį skiriama 50 proc. (115 litų) valstybinės socialinio draudimo bazinės pensijos dydžio tikslinė išmoka. Šis papildomas finansavimas leis užtikrinti vienodas paramos sąlygas sunkią negalią turintiems neįgaliesiems siekti aukštojo mokslo ir įgyti konkurencingas darbo rinkoje profesijas. Finansinė parama teikiama neįgaliesiems, kurie turi I ar II invalidumo grupę arba sunkų ar vidutinį neįgalumą lygį, arba 45 procentų ar mažesnį darbingumo lygį. Parama teikiama neatsižvelgiant į tai, kuria studijų forma studijuoja neįgalusis, tačiau studentas privalo neturėti įsiskolinimų, drausminių nuobaudų ir

studijuoti pirmą kartą pagal neuniversitetinių, I ar II pakopos vientisųjų universitetinių studijų programą.

Kol kas atsiliekame ir pritaikydami mokymosi sąlygas žmonėms su specialiais poreikiais, ypač tiems, kurie tapo neįgaliais jau būdami suaugę. Manychiau, kad dėmesio jiems – pritaikytų mokymo priemonių, programų – nepakanka. Labai kviesčiau savivaldybes, kad jose būtų plečiamas suaugusiųjų neformalus mokymasis, sudaromos sąlygos, ypač specialiųjų poreikių asmenims: padaryti prieigos taškai prie kompiuterinių klasių, galbūt mokyklose, galbūt kitur, įrengti liftai, užvažiavimai ir pan. Žinoma, kiekvienoje mokykloje to neįrengsime, bet tokio dėmesio savivaldybėse dar stinga.

Numatome, kad ateityje kiekvienoje apskrityje bus profesinė mokykla, kurioje neįgalūs asmenys galės įgyti profesiją.

ES politikos dokumentuose vis labiau pabrėžiama sparčiai senstančios visuomenės problema, todėl šalys narės skatinamos taikyti įvairias priemones, kad žmonės ilgiau išliktų aktyvūs, sudaryti sąlygas atnaujinti vyresnio amžiaus žmonių profesinius įgūdžius didinti jų dalyvavimą darbo rinkoje. Akivaizdu, kad sprendžiant šiuos klausimus neišsiversime be socialinių partnerių įsitraukimo. Galiu pasidžiaugti, kad Lietuvoje veikia nemažai aktyvių pagyvenusius žmones vienijančių organizacijų. Geri pavyzdžiai čia galėtų būti Trečiojo amžiaus universitetas, Pagyvenusios moters veiklos centras ir kt.

Taip pat paminėčiau ir žmones, kurie sugrįžta iš įkalinimo įstaigų. Šalies mastu įgyvendinama nemažai ES struktūrinių fondų remiamų švietimo projektų, lengvinančių šių žmonių reintegraciją į visuomenę. Šiems asmenims sudaromos sąlygos mokytis pataisos įstaigose, lavinami jų profesiniai ir socialiniai įgūdžiai.

Jūs dalyvaujate Europos Sąjungos šalių pareigūnų aukščiausiu lygiu rengiamuose susitikimuose. Apie ką kalbama šiuose susitikimuose pastaruoju metu?

Šiuo metu gana aktyviai kalbama apie daugelyje šalių vykstančias profesinio mokymo reformas, kurios formuoja praktiką, kad vietoj teorinių žinių šioje srityje svarbesnės taptų kompetencijos ir gebėjimai. Apie tai, kad kiekvieną žmogų turime mokyti planuoti savo karjerą, jį informuoti, konsultuoti, ką jis galėtų veikti, kokiai profesijai jis labiau tinkamas ir pan. Šiuo metu darbo jėgos stygius jaučiamas ne tik Lietuvoje, bet ir visoje Europoje. Tad kalbama apie tai, kaip kiekvieno darbą galima padaryti kuo efektyvesnį. Kaip svarbu suteikti darbuotojui galimybę tobulinti kvalifikaciją ir įgūdžius ne vien profesinėje, bet ir socialinėje, kultūrinėje, asmeninėje plotmėje.

Taip pat vis dažniau diskutuojama apie neformaliojo ar savaiminio mokymosi pripažinimo mechanizmų kūrimą, o tai didintų švietimo paslaugų prieinamumą, pasiūlą, dalyvavimą ir motyvaciją. Juk šios mokymosi formos daugeliui pažeidžiamų grupių yra tinkamiausios ir naudingiausios.

Vis dar atsiliekame suaugusiųjų, kurie mokosi, skaičiumi, bet abejojama, kad galbūt nemokame susiskaičiuoti, ko ir kaip mokomės?

Žinoma, reikia tobulinti skaičiavimo metodiką, nors šios srities tyrimų kasmet daugėja, tad gana gerai įsivaizduojame besimokančiųjų motyvus ir poreikius. Reaguodami į tai kuriamo ir įgyvendiname projektus. Tiesa, nemažai žmonių dar mano, kad jie mokėsi tik tada, kai gavo kokį nors pažymėjimą. O kad mokymasis gali sutapti, pavyzdžiui, su hobiu, tai dar nelabai įsisąmoniname. Dėl to svarbu informuoti, šviesti visuomenę, kas yra tas mokymasis visą gyvenimą ir kad jis vyksta nuolat.

Pagalba grįžtantiems į Lietuvą tremtiniams

2005 metų statistika rodo, kad atkūrus nepriklausomybę į mūsų šalį grįžo daugiau nei 1500 tremtinių ar jų giminaičių šeimų. Norinčiųjų grįžti į Lietuvą srautas nemažėja ir šiandien, tačiau visi susiduria su daugybe problemų. Pirmiausia didžioji dalis grįžtančiųjų, ypač jaunimas – tremtinių vaikai ir anūkai, šeimoje kalba rusiškai, nebemoka lietuvių kalbos. Kokios galimybės prisiminti gimtąją kalbą ir tapti visaverčiais Lietuvos piliečiais jų laukia tėvų žemėje, pasakoja Pedagogų profesinės raidos centro Suaugusiųjų švietimo skyriaus vedėja **Rasa Šavareikaitė**

Projekto „Pamokos bendruomenėse: pakeliui į Lietuvą“ lietuvių kalbos kursų dalyviai su mokytoja Elvyra Kutoniene

Dokumentai, reglamentuojantys grįžtančių tremtinių ir jų šeimų narių lietuvių kalbos mokymą

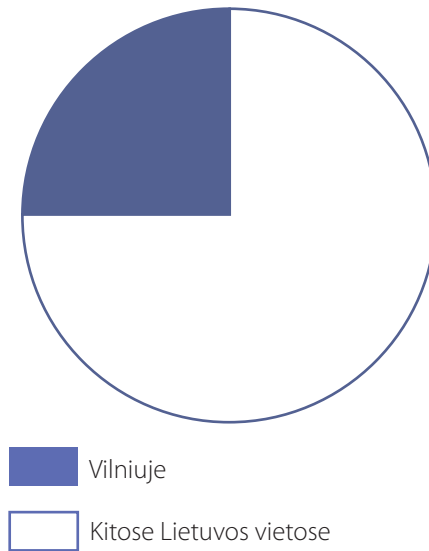
Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, imtasi spręsti politinių kalinių, tremtinių ir jų šeimų narių grįžimo į Lie-

tuva klausimą. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. sausio 11 d. nutarime Nr. 19 „Dėl politinių kalinių ir tremtinių bei jų šeimų narių sugrįžimo į Lietuvą bei aprūpinimo butais ir darbu Lietuvos Respublikos Vyriausybės veiklos metmenų“ numatytos priemonės, užtikrinančios grįžtančių asmenų gyvybiškai svarbių poreikių tenkinimą. Numatytų priemonių

įgyvendinimą koordinuoti pavesta Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai. 1992 m. balandžio 30 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 314 „Dėl valstybinės kalbos mokėjimo kvalifikacinių kategorijų“ patvirtintos valstybinės kalbos mokėjimo kategorijos. Vadovaujantis šiais dokumentais pradėta rūpintis grįžusių tremtinių ir jų šeimų narių lietuvių kalbos mokymu.

Grįžtantys asmenys lietuvių kalbos pradėti mokytis nuo 1994 metų, o kalbos mokymo proceso koordinavimu rūpinasi Socialinių paslaugų priežiūros departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, lietuvių kalbos kursus organizuoja Pedagogų profesinės raidos centras. Lietuvių kalbos mokymas, kaip viena iš galimybių grįžtantiems asmenims sėkmingai integruotis į Lietuvos gyvenimą, įtvirtintas Politinių kalinių ir tremtinių bei jų šeimų narių sugrįžimo į Lietuvą 2002–2007 metų programoje. Vadovaujantis Valstybinės kalbos įstatymo nuostatomis ir 2003 m. gruodžio 24 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1688 „Dėl valstybinės kalbos mokėjimo kategorijų patvirtinimo ir įgyvendinimo“, asmenys, baigę mokyklą nelietuvių mokomąja kalba ir norintys įsidarbinti, privalo išlaikyti jų pareigybėms nustatytą atitinkamų kalbos mokėjimo kategorijų (I, II arba III) egzaminus. Ši nuostata aktuali ir grįžtantiems tremtiniams. Grįžtantys asmenys pagal turimą išsilavinimą ir pageidaujamo darbo pobūdį turėtų įgyti I, II arba III valstybinės kalbos mokėjimo kategorijas.

Kur grįžę tremtiniai mokėsi lietuvių kalbos?

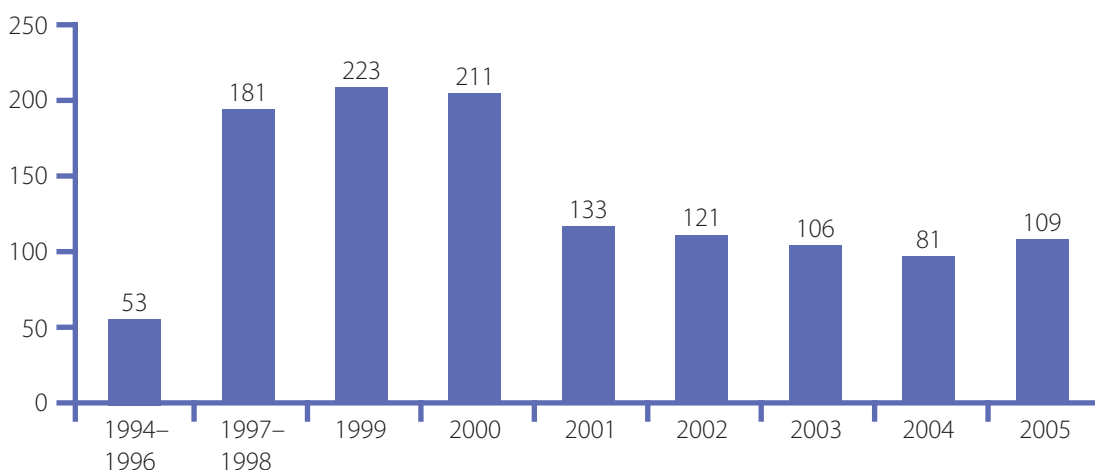
Grįžusių tremtinių ir jų šeimų narių lietuvių kalbos mokymo tendencijos

Lietuvių kalbos mokėjimas kiekvienam suaugusiam kitakalbiui suteikia tolimesnio įvairiapusio mokymosi, profesinių kompetencijų tobulinimo galimybę. Per keletą metų sukurta tam tikra mokymo sistema, pade-

danti grįžtantiems asmenims ne tik mokytis lietuvių kalbos, bet ir susipažinti su Lietuvos socialiniu bei kultūriniu gyvenimu. Lietuvių kalbos mokėjimas šiems asmenims yra ir adaptavimosi bei integravimosi į šalies gyvenimą pagrindas. Daugiau kaip dešimt metų vykstantis grįžusių tremtinių lietuvių kalbos mokymo procesas apima tremtinių mokymą ne tik Vilniuje (sostinėje gyvena ir mokosi didžioji dalis grįžusių tremtinių), Kaune, Klaipėdoje, kur jų mokosi daugiausia, bet ir kituose Lietuvos miestuose bei rajonuose: Šiauliuose, Panevėžyje, Jonavoje, Kėdainiuose, Mažeikiuose, Visagine, Gargžduose, Raseiniuose, Šilutėje ir kt.

Nuo 1994 metų lietuvių kalbos kursuose pradedančiųjų ir pažengusiųjų (I ir II kategorijų) grupėse mokėsi daugiau kaip 1000 grįžusių tremtinių. I ir II kategorijų lygiams mokytis buvo skiriama po 180 akademinų valandų. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gruodžio 24 d. nutarimo Nr. 1688 reikalavimus, nuo 2005 metų grįžtantys asmenys mokomi ir pagal III valstybinės kalbos mokėjimo kategorijos – Europos Tarybos B2,

Grįžusių tremtinių lietuvių kalbos mokymas, 1994–2005 metai

„Aukštumos“ kalbos mokėjimo lygį – kursuose mokytis irgi skiriama 180 akademinų valandų. Nuo 2006 metų kovo mėnesio pradedančiųjų grupėms mokytis skiriama po 240 akademinų valandų.

Kursų lankytojai paklausti, kodėl jie nori mokytis lietuvių kalbos, anketoje dažniausiai atsako: „tai mano tėvų ir protėvių kalba“, „noriu bendrauti lietuviškai“, „mano šeima ateitį sieja su Lietuva, be kalbos tai bus sunku padaryti“, „todėl, kad noriu čia gyventi...“

Lietuvių kalbos mokymo efektyvumas, be jokios abejonės, priklauso ir nuo dėstytojų. Grįžusius tremtinius mokė ir moko didelę patirtį turintys mokytojai. Štai keletas mokytojų minčių, išspausdintų leidinyje „Gyvensime tėvų žemėje“:

„Įdomu dirbti su tokiais mokiniais. Pats privalai tobulėti, domėtis šalies kultūrinio ir politinio gyvenimu. Privalai nepamiršti savo tautos praeities, tradicijų, papročių.“ (Reda Tamelienė)

„Lengviausia įsiminti tai, ką patiri. Daugybę dalykų, kurių mokėmės iš knygų, galima matyti grupės išvykose. Čia tereikia neskubėti, mokėti žiūrėti, stebėti ir įsiminti. Stropus stebėjimas, susijęs su dėmesio sutelkimu, verčia mąstyti. Mąstydami prisimename žodžius, frazes, bendraujame. Taigi kalbos mokymas tampa neatskiriama gyvenimo dalis.“ (Regina Svetova)

„Mokydama kursuose lietuvių kalbos, pastebiu, kad dauguma tremtinių iš tikrųjų kitaip mokosi – tarsi ne būtinybės vedami, o ieškodami kelio į susigrąžintą ar naujai atrastą Tėvynę.“ (Rima Narbuntaitė-Rasimavičienė)

„Vedame mokinius nuo raidės prie raidės, nuo žodžio prie žodžio, nuo sakinio prie sakinio... Jaunus ir vyresnius. Svajotojus ir skeptikus. Kad būtų gera ir saugu gyventi čia, Lietuvoje.“ (Virginija Stumbrienė)

Sociokultūriniai renginiai, susiję su lietuvių kalbos mokymu

Asmenims, dalyvaujantiems Politinių kalinių bei tremtinių ir jų šeimų grįžimo į Lietuvą 2002-2007 metų programoje, organizuojami ne tik lietuvių kalbos mokymo kursai, bet ir sociokultūriniai renginiai, padedantys efektyviau mokytis kalbos, susipažinti su Lietuvos socialiniu ir kultūrinio gyvenimu: organizuojamos mokomosios pažintinės ekskursijos po įvairias Lietuvos vietas, susitikimai su kultūros, mokslo atstovais.

Jau treči metai, atsižvelgiant į ne Lietuvoje gyvenančių tremtinių ir jų šeimų narių lietuvių kalbos mokymosi poreikius, vietos bendruomenėse bendradarbiaujant su Socialinių paslaugų priežiūros departamentu prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir Pedagogų profesinės raidos centru, vykdomas projektas „Pamokos bendruomenėse: Pakeliui į Lietuvą“. Pagrindinis šio projekto tikslas – tremtiniams ir politiniams kaliniams bei jų šeimų nariams, siekiantiems sugrįžti gyventi į Lietuvą, bei lietuvių bendruomenių atstovams sudaryti galimybes atvykti į vasaros kursus mokytis ar tobulinti lietuvių kalbos bei dalyvauti sociokultūrinuose renginiuose. Organizuojami kalbos mokymo kursai ir seminarai bei sociokultūrinės priemonės siejami su lietuvių kalbos mokymu, nes taip bendruomenių atstovai gali intensyviau mokytis kalbos, įgyti pradinių kalbinės kompetencijos įgūdžių ir patobulinti jau turimus lietuvių kalbos vartojimo įgūdžius. Mokymai siejami su adaptacijos priemonėmis: mokomosiomis pažintinėmis išvykomis, susitikimais su lietuvių kultūros, istorijos specialistais. Per šiuos kursus per neformaliojo mokymo pamokose plečiamas žodynas, kalbinė kompetencija, didėja žinių apie Lietuvą akiratis, aiškėja kalbos vartojimo sociokul-

tūrinis kontekstas ir stiprėja ryšys su tėvų bei protėvių kraštu.

Organizuojamuose vasaros kursuose dalyvavo lietuvių bendruomenių atstovai iš Altajaus krašto, Karagandos, Krasnojarsko, Buriatijos, Ulan Ude, Komi, Magadano, Alma Atos, Karelijos, Irkutsko, Sankt Peterburgo, Jakutijos, Dnepropetrovsko lietuvių bendruomenių. Lietuvių kalbos buvo mokomasi pagal pradedančiųjų ir pažengusiųjų lygio programas. Kasmet vasarą organizuojamuose lietuvių kalbos kursuose dalyvauja apie 25 asmenis iš minėtų bendruomenių.

Atlikus trejų metų vasaros kursų dalyvių apklausą, paaiškėjo, kad atvykstantiems į Lietuvą tokie kursai – viena iš nedaugelio galimybių mokytis lietuvių kalbos. Paklausti, ką suteikė vasaros kursai, dalyviai dažniausiai atsako: „pramokau kalbėti lietuviškai“, „patobulinau lietuvių kalbos žinias“, „daugiau sužinojau apie Lietuvos kultūrą“, „įgytas žinias paskleisiu bendruomenėse“.

Analizuojant atvykstančių į Lietuvą tremtinių apklausų duomenis aiškėja, kad lietuvių kalbos mokėjimas išlieka aktualia problema ne tik į Lietuvą per pastarąjį dešimtmetį sugrįžusiems, bet ir kitur gyvenantiems ir pageidaujantiems grįžti į Lietuvą buvusiems politiniams kaliniams ir tremtiniams bei jų šeimų nariams, nes gyvenant ne Lietuvoje mokytis lietuvių kalbos didelių galimybių nėra. Neretai grįžę asmenys, baigę lietuvių kalbos kursus, po kurio laiko vėl pageidauja pasitobulinti arba įgyti specialių, jų darbui reikalingų kalbos įgūdžių.

Ir tie, kurie mokosi, ir tie, kurie dėsto, teigia, kad kalbos mokymasis nėra vienadienis procesas, norint išmokti kalbą, reikia nuolatos tobulintis.

Mokymosi visą gyvenimą strategijos atnaujinimo perspektyvos

Priešistorė

2004 m. Lietuvoje buvo patvirtinta Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategija. Šioje strategijoje pagrindinis dėmesys buvo sutelktas profesiniam rengimui ir tobulinimui. Kintant socialinei situacijai tiek strategiją, tiek ir jos įgyvendinimo planą buvo numatyta tobulinti.

2004 m. Švietimo ir mokslo ministerijos užsakymu atliktame tyrime „Suaugusiųjų tęstinio mokymo galimybių plėtra Mokymosi visą gyvenimą strategijos įgyvendinimo kontekste“, siekiant numatyti šios srities plėtros perspektyvas, buvo apklausti ekspertai, atstovaujantys skirtingoms suaugusiųjų švietimo institucijoms: universitetams, nevyriausybinėms organizacijoms, ES patirtį realizuojančioms institucijoms ir kt.

Svarbiausi ekspertų pateikti suaugusiųjų švietimo plėtros pasiūlymai buvo suskirstyti į keturias grupes:

1. Suaugusiųjų švietimo prieinamumo ir motyvacijos didinimo, apimančio mokymosi mokytis kompetencijos ugdymą, suaugusiųjų mokymosi galimybių kūrimą ir jų motyvacijos bei atsakomybės ugdymą, neformaliai įgytų kompetencijų įteisinimą.

Švietimo ir mokslo ministerijos iniciatyva, bendradarbiaujant su Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo studijų centru, buvo įgyvendintas projektas „Neformaliojo suaugusiųjų švietimo praktikos Lietuvoje analizė ir perspektyvos žinių visuomenės kūrimo kontekste“, kurio tikslas buvo inicijuoti mokslinę diskusiją tarp edukologų – mokslininkų, suaugusiųjų švietimo politikų bei praktikų ir atlikti esamos mokymosi visą gyvenimą ir suaugusiųjų švietimo situacijos ekspertinį vertinimą.

2006 m. gruodžio mėnesį Vilniuje susirinkę ekspertai, atstovaujantys universitetams, ministerijoms, švietimo ir kultūros centrums, nevyriausybinėms organizacijoms, dalyvavo Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategijos atnaujinimo idėjomis.

2. Mokymo(si) turinio derinimo su visuomenės socialinės raidos poreikiais.
3. Švietėjų bendradarbiavimo ir veiklos koordinavimo skatinimo, įveikiant izoliaciją ir nekoordinuotumą.
4. Suaugusiųjų švietimo specialistų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo, siūlant įvesti suaugusiųjų švietimo dimensiją į visų pedagogų rengimą.

2006 m. sausio mėnesį Palangoje vyko Lietuvos suaugusiųjų švietimo ir informavimo centro organizuotas seminaras suaugusiųjų švietėjams „Mokymosi visą gyvenimą situacijos analizė“.

Pagrindinės idėjos, kilusios per seminarą:

- Mokymosi visą gyvenimą strategija turėtų būti atnaujinta po to, kai bus atlikta nuosekli jos įgyvendinimo situacijos analizė ir įvardytos nacionalinės strategijos atnaujinimo perspektyvos Lietuvos suaugusiųjų švietimo ekspertų ir ES dokumentų kontekste.
- Nacionaliniu lygmeniu turėtų būti inicijuojamas mokymosi visą gyvenimą idėją apibrėžiančių sampratų ir terminų žodyno kūrimas.
- Reikėtų kurti suaugusiųjų švietimo informavimo bazes, apimančias formalųjį, neformalųjį, informalių mokymąsi.

- Suaugusiųjų švietimo srityje reikėtų inicijuoti longitudinius užsakomuosius tyrimus, pvz., andragoginių kompetencijų poreikių, mokymosi paslaugų poreikio, suaugusiųjų motyvavimo mokyti ir kt.
- Reikėtų paskatinti suaugusiųjų švietėjus regionuose vietos bendruomenes efektyviai įtraukti į mokymosi visą gyvenimą įgyvendinimo sprendimų priėmimo procesą.
- Reikėtų numatyti, kaip būtų galima sukurti konkrečių švietimo paslaugų, kurių poreikis išryškėja regionuose, užsakymą (siekiant užtikrinti jų teikimo kokybę).

Diskusijos

Vytauto Didžiojo universiteto mokslininkai, siekdami apibendrinti susiklosčiusią situaciją Lietuvos suaugusiųjų švietimo srityje ir numatyti galimas šios srities plėtros galimybes bei strategines kryptis, atliepančias naujausius EK numatytus prioritetus, parengė projektą „Neformaliojo suaugusiųjų švietimo praktikos Lietuvoje analizė ir perspektyvos žinių visuomenės kūrimo kontekste“, kurį finansavo Lietuvos suaugusiųjų švietimo ir informavimo centras bei Švietimo ir mokslo ministerija. Šio projekto paskirtis buvo inicijuoti mokslinę diskusiją tarp edukologų – mokslininkų, suaugusiųjų švietimo politikų ir praktikų bei atlikti esamos situacijos ekspertinį vertinimą.

Diskusijoje apie Lietuvos mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategijos tobulinimo perspektyvas daly-

vavo atstovai iš Švietimo ir mokslo ministerijos, Lietuvos suaugusiųjų švietimo ir informavimo centro, Europos Sąjungos *Socrates* programos koordinavimo paramos fondo, darbo biržos, universitetu, įvairių suaugusiųjų švietimo bei mokymo institucijų.

Ekspertų diskusija išryškino būtinybę praplėsti požiūrį į pagrindinį švietimo subjektą – besimokantįjį, sudarant galimybę tenkinti ne tik jo profesinius, bet ir socialinius, pilietinius ir ypač asmeninius poreikius. Buvo pritarta požiūriui, kad tik kuriant mokymosi galimybes, atliepančias skirtingus besimokančiųjų poreikius, galima realizuoti mokymosi visą gyvenimą idėją ir taip prisidėti prie harmoningos asmenybės ir visuomenės raidos.

Pagrindiniai ekspertų pateikti siūlymai susiję su pokyčių inicijavimu politiniu lygmeniu. Išryškėjo didesnis valstybės paramos poreikis, tiek koordinuojant įvairias veiklas, tiek skatinant bendradarbiavimą tarp įvairių ministerijų, švietimo institucijų, tiek inicijuojant naujas veiklas bei palaikant jau pradėtų veiklų tęstinumą. Infrastruktūros lygmeniu ekspertai akcentuoja esamos infrastruktūros plėtrą, naujų institucijų kūrimą ir tarpinstitucinį bendradarbiavimą. Diskutuojant išryškėjo tyrimų poreikis suaugusiųjų švietimo srityje. Atkreiptas dėmesys į perėjimą nuo kiekybinių prie kokybinių sistemos ir mokymosi vertinimo kriterijų. Daug dėmesio buvo skiriama suaugusiųjų švietėjo vaid-

mens suvokimui ir pripažinimui, andragoginės kvalifikacinės sistemos sukūrimui ir įteisinimui pagal 2006 m. patvirtintą Europos kvalifikacijų sąrangą. Ši probleminė sritis buvo diskutuota siejant ją su kompetencijų įteisinimo ir pripažinimo problematika. Novatoriška ir reikšminga diskusijos sritimi laikytini pasiūlymai, susiję su jau pradėtų veiklų, projektų tęstinumo užtikrinimu, jau esamų produktų, metodikų, instrumentų, procedūrų panaudojimu tobulinant suaugusiųjų švietimo sistemą.

Diskusijos rezultatai buvo apibendrinti pasiūlymų forma ir, visiems diskusijų dalyviams pritarus, pateikiami kaip suaugusiųjų švietėjų komunikatas, skirtas Mokymosi visą gyvenimą strategijai tobulinti.

Siūlymai strategijai tobulinti

Diskutuojant eigoje išryškėję pasiūlymai buvo sugrupuoti pagal idėjos įgyvendinimo strateginio planavimo proceso schemą: misija – vizija – programa – įgyvendinimo planas.

Pasiūlymai teikiami siekiant papildyti esamą „Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategiją“.

Misijos apibrėžimą – „Optimizuoti panaudojimą visų prieinamų išteklių, teikiamų valstybės, įmonių, savivaldybių, bendrijų, nevyriausybinių organizacijų ar individų, siekiant plėtoti visapusę, vientisą ir rentabilią mokymosi visą gyvenimą sistemą, siūlančią galimybių įvairovę profesiniam, socia-

liniam ir asmeniniam visų darbingo amžiaus individų ugdymuisi ir jaunimo parengimui profesiniam gyvenimui, atitinkančiam aukščiausius Europos standartus“ – papildyti žodžiais: „skatinti harmoningai veikiančių žmonių visuomenės kūrimą“.

Vizijos apibrėžimą – „Taiki, stabili ir pasiturinti visuomenė, suteikianti mokymosi galimybes švietimo, bendruomenės, verslo ir šeimos kontekste visiems visuomenės nariams, 90 % aktyvios visuomenės dalies dalyvaujant mokymosi veikloje, kuri remiasi tautiniu kultūriniu paveldu ir visuotinai pripažintomis socialinėmis ir asmeninėmis vertybėmis, siekiant pakelti jų indėlį ekonominiam, socialiniam ir kultūriniam tautos gyvenimui ir jų individualaus ekonominio, socialinio, kultūrinio ir asmeninio gyvenimo potencialo patenkinimui“ – papildyti žodžiais: „subsidiarumo principu pagrįstas profesionalių suaugusiųjų švietėjų bendradarbiavimas siekiant nuosekliai įgyvendinti Mokymosi visą gyvenimą idėją: politikoje, švietimo infrastruktūroje, mokymosi regione, paslaugų kūrime ir mokymosi procesų organizavime“.

Strategijos įgyvendinimo programą papildyti punktais:

- Švietimas turėtų būti papildytas ekologinio, pilietinio, kultūrinio ir sveikatą tausojančio sąmoningumo ugdymu.

- Būtina išryškinti, kad mokymosi visą gyvenimą pamatai yra formuojami ikimokykliniame ir bendrajame ugdyme.
- Numatyti atlikti esamos situacijos analizę visose suaugusiųjų švietimo srityse: formalioje, neformalioje ir informaliajoje.
- Skatinti besimokančios visuomenės kūrimąsi palaikant besimokančių organizacijų, besimokančių bendruomenių ir besimokančių regionų kūrimosi iniciatyvas.
- Pripažinti ir įteisinti, kad mokymasis gali vykti įvairiuose socialinio ir kultūrinio gyvenimo kontekstuose (bendruomenėse, klubuose, šeimoje ir pan.)
- Numatyti suaugusiųjų mokymosi motyvacijos didinimo mechanizmus ir priemones.
- Numatyti suaugusiųjų švietimo infrastruktūros plėtrą.
- Apibrėžti (ir įteisinti) suaugusiųjų švietimą kaip paslaugą ir nustatyti, kokio tipo paslaugos galėtų tenkinti skirtingus besimokančiųjų poreikius.
- Numatyti suaugusiųjų švietėjų – profesionalų rengimą visais lygmenimis – politikos, vadybos, praktikos.
- Nustatyti suaugusiųjų mokymosi charakteristikas, būdingas perėjimui prie mokymosi visą gyvenimą, ir sukurti prielaidas programų kokybiniam vertinimui.

Strategijos įgyvendinimo planą papildyti punktais:

- Suburti, įteisinti ir finansiškai ap rūpinti MVG vizijos iki 2020 metų kūrėjų profesionalų grupę, kuri numatytų jos siekimą kaip procesą, sudarytą iš etapų, pvz., iki 2010 m., iki 2015 m., 2020 m.
- Suburti, įteisinti ir finansiškai ap rūpinti MVG strategijos iki 2010 m. plano kūrėjų grupę, kurią sudarytų skirtingų sričių profesionalai: vadybininkai, teisininkai, ekonomistai ir andragogai.
- Įtraukti į MVG strategijos įgyvendinimą visų ministerijų personalo kvalifikacijos tobulinimo padalinis.
- Suaugusiųjų švietėjams profesionalams trejiems penkeriems metams sukurti galimybes tobulinti kvalifikaciją, siekiant padėti jiems kuo efektyviau įsitraukti į MVG įgyvendinimą.

Strategijos įgyvendinimo priemonės papildyti šiais veiksmais:

- Suorganizuoti dvi problemines konferencijas – mokslinę ir praktinę, kuriose būtų pateikiami rašytiniai pranešimai apie dabartinę situaciją suaugusiųjų švietimo srityje.
- Suorganizuoti konkursą Lietuvos MVG ateities scenarijams sukurti.
- Atlikti pasaulio šalių visuomenių plėtros perspektyvų ir strategijų mokslinę analizę.

Ką žada atnaujinama Mokymosi visą gyvenimą strategija?

Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje numatyta atnaujinti 2004 metais patvirtintą Mokymosi visą gyvenimą strategiją (toliau – strategija). Kokia kryptimi toliau turime plėtoti šią sritį, ką akcentuoti naujoje strategijoje, paklausėme tiesiogiai su jos įgyvendinimu susijusiose institucijose dirbančių atstovų.

**Švietimo ir mokslo
viceministrė
Virginija Būdienė**

Kalbėdami apie suaugusiųjų švietimą dažniau jį siejame su formalioju švietimu, tačiau naujausi Europos Sąjungos švietimo politikos dokumentai vis labiau išryškina neformaliojo švietimo reikšmę mokymosi visą gyvenimą procese. Galime didžiuotis, kad mes vieni pirmųjų tarp ES šalių patvirtinome ir įgyvendiname Mokymosi visą gyvenimą strategiją, nors net kai kurios senbuvės šalys tokių strategijų iki šiol neturi. Žvelgiant iš šių dienų per-

spektyvos ši strategija iš dalies paseno, nes situacija per porą metų akivaizdžiai pakito. Iki šiol Mokymosi visą gyvenimą strategijoje daugiau orientuotasi į profesinį rengimą, buvo numatomos ir sėkmingai įgyvendinamos priemonės, kurios padėjo suteikti individams įgūdžių, būtinų šiuolaikiškai darbo jėgai žiniomis grindžiamoje visuomenėje. Atnaujinamoje strategijoje reikia atsižvelgti į per pastaruosius metus įvykusius pokyčius, įvertinti iš europinių lėšų finansuojamų projektų daromą įtaką.

Europos Komisija rekomenduoja, kad struktūrinių fondų prioritetu būtų investicijos į žmogiškuosius išteklius. Tikėtina, kad ir Lietuvoje per naująjį 2007–2013 m. Europos Sąjungos struktūrinių fondų finansavimo laikotarpį žmogiškųjų išteklių plėtros – mokymosi visą gyvenimą finansavimas išliks svarbus prioritetas. Plėtojant šią sritį ypatingą vaidmenį turėtų suvaidinti įvairūs formaliojo ir neformaliojo suaugusiųjų švietimo paslaugų tiekėjai, socialiniai partneriai.

Šiuo metu akivaizdu, kad dėl struktūrinių fondų projektų atsirado nemažai naujų neformaliojo suaugusiųjų švietimo paslaugų tiekėjų, todėl ši sritis sparčiai išsiplėtė ir gana

sėkmingai funkcionuoja. Tačiau iškyla kitų su tuo susijusių klausimų sprendimo poreikis – paslaugų kokybės, vertinimo, mokymo programų tinkamumo, mokymosi rezultatų, kompetencijų pripažinimo ir formalizavimo ir kt. Manau, kad valstybės vaidmuo turėtų būti konkurencijos suaugusiųjų švietimo srityje, kaip ir daugelyje kitų sričių, skatinimas, nes tik taip galime tikėtis kokybiškesnių paslaugų.

Kitas svarbus aspektas – veiksmingiau prisidėti prie įvairių su mokymusi susijusių partnerysčių skatinimo, nes tai leistų efektyviau mobilizuoti dalyvius ir išteklius.

Papildomai dėmesio ir investicijų turėtų būti skiriama pagrindinėms probleminėms sritims, kaip antai – visų tipų švietimo įstaigų infrastruktūroms modernizuoti, bendrojo lavinimo mokyklų kultūros kaitai, profesinio mokymosi patrauklumui, lanksčių mokymosi formų pasiūlai skatinti, aukštojo mokslo (studijų) kokybei gerinti, neformaliojo, savivadaus mokymosi ir patirties užskaitymui, personalo kvalifikacijai tobulinti.

**Švietimo ir mokslo
ministerijos Profesinio
ir tęstinio mokymo
departamento
direktorius
Romualdas Pusvaškis**

Strategijoje ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas šiuo metu daugeliu atžvilgiu probleminėms sritims – profesinio mokymosi patrauklumui kūrėti, lanksčiai formaliojo mokymosi sistemai diegti ir efektyviai tarpusavyje bendradarbiaujančioms švietimo struktūroms plėtoti.

Šių klausimų aktualumą puikiai iliustruoja Lietuvos ir Suomijos palyginimas. Nors darbo rinkos struktūra abiejose šalyse skiriasi nedaug, atotrūkis tarp šių valstybių besimokančiųjų srautų – milžiniškas.

Suomiai planuoja, kad iki 2010 m. iškart po mokymosi bendrojo lavinimo mokykloje universitetuose studijuos 19,5 procento, kolegijose – 26,5 proc. mokslus tęsiančio jaunimo, o daugiausia – apie 53 proc. – jaunuolių mokysis profesinėse mokyklose.

Tuo tarpu Lietuvos situacija rodo visai priešingas perspektyvas – daugiausia mokosi universitetuose – apie 40 proc., kolegijose – per 31 proc., profesinėse mokyklose – mažiausiai, apie 28 procentus.

Tam įtakos turi mūsų šalyje iki šiol gajus prastas anų laikų profesinių mokyklų įvaizdis, studijas profesinėse mokyklose prilyginantis savotiškam gyvenimo akligatviui.

Tačiau pamažu toks požiūris keičiasi. Buvusios profesinės technikos mokyklos transformuojasi į verslo ar technologijų mokyklas, profesinio mokymo centrus. Profesinio mokymo grandis suteikia galimybę įgyti ir vidurinį išsilavinimą, tad absolventai vėliau gali stoti į aukštąsias mokyklas. Taip pat sukuriama galimybė profesinę mokyklą baigusiam jaunuoliui baigti kolegiją ne per trejus, o per porą metų, nes dalis profesinių studijų įskaitoma. Kai kuriuose universitetuose jau įdiegtos išlyginamosios programos. Jas išklause profesionalai bakalaurai gali stoti ir į magistrantūrą.

Tačiau tai tik pirmosios užuomazgos būsimos sistemos, kurią būtina tobulinti, siekiant, kad baigusysis profesinę mokyklą, kurį laiką padirbėjęs ir sąmoningai pasirinkęs tolesnę studijų kryptį kolegijose arba universitetuose, galėtų gauti valstybės paramą.

Be to, reikėtų įdiegti sistemą, kuri leistų pripažinti ir neformaliai įgytą išsilavinimą, taip skatinant nesustoti ir tęsti mokymąsi visą gyvenimą. Aišku, labai svarbu, kad galimybė, gauti valstybės finansavimą studijoms aukštojoje mokykloje būtų įmanoma ir jau profesinę kvalifikaciją turintiems dirbantiems asmenims. Taip pat norėčiau paminėti neseniai Švietimo ir mokslo ministerijos inicijuotą ir Seimo priimtą Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo pataisą, kuri nuo 2008 m. leis mokėjusiems už profesinį mokymą susigrąžinti gyventojų pajamų mokesčio permoką. Manome, kad ši lengvata turėtų gerokai paskatinti žmones mokytis ir taip tobulinti savo profesinę kompetenciją.

**Socialinės apsaugos ir
darbo ministerijos
Žmogiškųjų išteklių
plėtros skyriaus vedėjas
Linas Kadys**

Manau, kad vienas svarbiausių dalykų suaugusiųjų švietimui ir ypač profesiniam mokymui, kurį norėčiau paminėti, yra 2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programoje išskirta nuostata, kad Europos struktūrinių fondų parama mažųjų ir smulkiųjų įmonių darbuotojams mokytis bus skiriama taikant kiek kitokius, paprastesnius mechanizmus nei viso sektoriaus ar stambios ir vidutinės įmonės darbuotojams mokytis. Dabartiniai mechanizmai, kai įmonė, norinti gauti struktūrinių fondų pagalbą savo darbuotojams mokytis, privalėjo parengti gana sudėtingą projekto paraišką ir numatyti minimalios paramos dydžius, neretai užkirsdavo kelią mažųjų įmonių, kuriose dirba keletas ar keliolika darbuotojų, mokytis personalą, paliekant šią galimybę jungtiniams sektoriaus ar stambių įmonių projektams. Naujoje Programoje siekiama sudaryti sąlygas, kad ir mažųjų įmonių darbuotojai, kurie sudaro didelę Lietuvos darbo jėgos dalį ir kurių kvalifikacijos tobulinimo poreikiai gana dažnai būna palyginti nesudėtingi, nereikalaujantys naujų mokymo programų ar personalo ugdymo sistemų kūrimo, galėtų gauti Europos socialinio fondo paramą kvalifikacijai tobulinti.

Švietimo ir mokslo ministerijos Tęstinio mokymo skyriaus vedėjas Ričardas Totoraitis

Manychiau, kad atnaujinama Strategija turėtų atspindėti kuo platesnį įvairių interesų grupių požiūrį, kad joje numatomos priemonės sistemškai spręstų tarpinstitucinio bendradarbiavimo problemas, kad mokymosi visą gyvenimą galimybės suaugusiesiems būtų prieinamos įvairiose švietimo ir ne tik švietimo veikla užsiimančiose institucijose.

Esame pradėję dialogą su socialiniais partneriais, ekspertais, tad yra įvairių idėjų ir konkrečių siūlymų: kai kurie ekspertai nori labiau akcentuoti neformalaus neprofesinio suaugusiųjų švietimo poreikį, siūlo numatyti daugiau priemonių jo plėtrai, pabrėžia suaugusiųjų švietimo prieinamumo didinimo svarbą esamose švietimo įstaigose, kiti mano, kad svarbu įtraukti daugiau nevyriausybinį organizacijų, privataus sektoriaus, mažinti valstybės vaidmenį, tikintis, kad suaugusiųjų švietimo pasiūlą ir paklausą sureguliuos rinka.

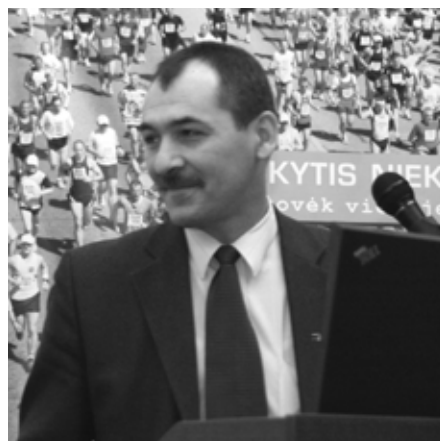
Šiuo metu planuojama, kaip bus panaudota ES parama, pradėti rengti projektai, taip pat ir infrastruktūros atnaujinimo, numatantys skatinti naujų tipų mokymo centrų atsiradimą visoje šalyje. Strategijoje reikėtų apibrėžti, kaip numatome plėtoti suaugusiųjų švietimo ir tęs-

tinio mokymo platesne prasme sistemą artimiausiais metais, kokia numatomų vykdyti projektų tarpusavio dermė: ar stiprinsime jau veikiančius suaugusiųjų švietimo centrus, ar daugiau lėšų skirsime privačiam sektoriui, kaip užtikrinsime geresnį tarpinstitucinį koordinavimą, kaip gerinsime suaugusiųjų informavimą apie mokymosi galimybes.

Vienas iš svarbių uždavinių – didinti mokymosi paslaugų suaugusiesiems pasiūlą ir prieinamumą, todėl svarbu rengti, adaptuoti ir suaugusiųjų poreikiams pritaikyti jau esamus vadovėlius, kitas mokymosi priemones. Šiuo metu vykdomame andragoginės literatūros rengimo projekte ir akivaizdžiai matome, kad reikia įdėti daug pastangų pritaikant leidinius suaugusiųjų poreikiams. Lietuvoje tas iki šiol nebuvo daroma, nors Vakarų šalyse šia veikla užsiima solidžiai remiamos švietimo institucijos. Taigi mums tebelieka aktualu perimti ir savo poreikiams pritaikyti geriausių kitų ES šalių patirtį.

Kėdainių suaugusiųjų mokymo centro direktorius

Dangiras Kačinskas

2004 metais patvirtinta Mokymosi visą gyvenimą strategija – vienas iš svarbiausių dokumentų, darantis įtaką suaugusiųjų formaliajam ir neformaliajam švietimui. Per pastaruosius 3–4 metus jaučiama daugiau Švietimo ir mokslo ministerijos dėmesio šiai sričiai, ypač regioninių suau-

gusiųjų švietimo institucijų veiklos koordinavimui stiprinti, institucinės plėtros ir jų veiklos aktyvinimui skatinti. Prie to svariai prisideda ir Lietuvos suaugusiųjų švietimo ir informavimo centras.

Neseniai atliktas tyrimas „Kėdainių rajono suaugusiųjų gyventojų mokymosi ir švietimosi poreikiai“, bendravimas su vietos valdžia, besimokančiais suaugusiaisiais bei andragogais parodė, kad būtina atkreipti dėmesį, konsoliduoti suaugusiųjų švietėjų jėgas ir parengti konkrečių veiksmų planą šiose srityse:

- mokymo programų, vadovėlių formaliojo mokymo srityje parengimas suaugusiesiems, atsižvelgiant į jų patirtį ir poreikius;
- lankstesnės jų mokymosi formalaus švietimo institucijose sistemos kūrimas (pvz.: nuotolinio mokymo klasės suaugusiųjų mokymo centruose, nuotolinio mokymo programos);
- neformalaus suaugusiųjų švietimo programų kūrimas ir jų pasiūla;
- fizinės suaugusiųjų mokymo institucijų aplinkos gerinimas: pastatų renovacija, pritaikymas neįgaliesiems;
- mokymosi bazės gerinimas: mokymo priemonės, IT, baldai;
- profesinio konsultavimo taškų suaugusiesiems steigimas;
- andragogų profesinės kvalifikacijos tobulinimo sistemos kūrimas – konkretios programos konkrečių dalykų andragogams bei andragoginės literatūros leidimas;
- finansavimo didinimas, ypač neformalaus švietimo programoms įgyvendinti.

Atsižvelgiant į regioninius ypatumus, nevienodą vietos valdžios požiūrį į suaugusiųjų mokymą, gal reikėtų įstatymais įteisinti suaugusiųjų mokymo centrų buvimą rajonuose.

Lietuvoje turime gerą pavyzdį – MTP programą. Galbūt, suvienijus suaugusiųjų švietėjų, institucijų pajėgas, būtų galima sukurti, pavyzdžiui, SMCTP – suaugusiųjų mokymo centrų tobulinimo programą.

Švedijos patirtis suaugusiųjų švietimo srityje

Per pastaruosius 15 metų Švedijoje sukaupta suaugusiųjų ir ypač suaugusiųjų su specialiaisiais poreikiais švietimo patirtimi dalijasi Švedijos specialiojo ugdymo instituto generalinio direktoriaus pavaduotojas

Peras Ch. Gunvallas

Suaugusiųjų švietimas – tobulėjimo kelias

Vienas iš suaugusiųjų švietimo strategijos tikslų – suteikti žmonėms galimybes tobulėti ir aktyviai dalyvauti visuomeninėje veikloje. Mokymasis visą gyvenimą pastaraisiais metais Švedijoje tapo viena iš svarbiausių sąvokų. Šalies plėtys ir kintančios sąlygos darbo bei apsirūpinimo srityse greitai ir akivaizdžiai keičiasi.

Jaunystėje įgytų mokslo žinių nepakanka norint patenkinti atsirandantį pažinimo ir informacijos poreikį. Šiandien Švedijos visuomenė

tampa vis atviresnė, jai prieinama televizija, internetas ir kitos kasdien vis tobulėjančios komunikacijos priemonės. Galimybės gauti informacijos ir perprasti naujas žinias – begalinės, tačiau tam reikia turėti tinkamą techniką, žinių, kaip apžvelgti ir įvertinti turimą informaciją, gebėjimų suformuoti savo nuomonę apie situacijas, kurios gali turėti tiesioginį poveikį mūsų gyvenimui.

Kartu keičiasi ir darbo rinkos reikalavimai bei galimybės. Gebėjimas būti lanksčiam ir keistis – daug lemiantys veiksniai tiek darbo rinkoje, tiek ir visuomenėje. Siekiant tinkamai atlik-

ti ir išsaugoti savo darbą, keisti darbą ar tobulintis, būtina nuolatos įgyti naujų žinių ir jas perprasti ar persikvalifikuoti.

Švietimas ir kvalifikacijos tobulinimas – tautos gerovės ir šalių konkurencingumo stiprinimo pagrindas. Švietimas ir mokymasis visą gyvenimą tapo raktu, atrakančiu darbo ir gerovės duris. Suaugusiųjų švietimo plėtra irgi yra viena iš priemonių, padedančių pasiekti socialinį stabilumą ir lygybę. Pastarasis veiksnys ypač taikytinas asmenims su funkciniais sutrikimais ar tiems, kurie jaunystėje dėl įvairių

priežasčių nesugebėjo įgyti tinkamo išsilavinimo.

Visose Europos šalyse diskutuojama apie mokymosi visą gyvenimą strategijas, kurios padėtų šalims tapti konkurencingesnėmis, dinamiškesnėmis, pasižyminčiomis ilgalaikiu ekonominiu augimu, ir suteiktų daugiau ir geresnių darbo vietų, veikiančių socialinio solidarumo principu. Kad šie siekiai būtų įgyvendinti, švietimo sistemos turi būti tobulinamos tiek kokybės, tiek ir efektyvumo požiūriais. Būtina sukurti konkretaus individo poreikius ir galimybes atitinkančius suaugusiųjų švietimo modelius ir metodus, galinčius patenkinti ir aukštesnės kvalifikacijos reikalaujančios visuomenės poreikį. Švietimo sistemos turėtų pasidaryti atviresnės ne tik vietos, bet ir nacionaliniame lygmenyje, Europoje ir visame pasaulyje.

Švedijoje daug jaunuolių nebaigia gimnazijos, todėl mokyklą palieka neįgiję žinių, būtinų norint susirasti darbą. Tarp šių jaunuolių yra ir turinčiųjų specialiuosius poreikius, kuriems mokykloje nebuvo suteikta reikalinga pagalba ar kurie nesugebėjo įveikti visuomenės jiems iškeltų reikalavimų. Daugelis atradusiųjų savo poreikius atitinkančias suaugusiųjų švietimo galimybes sugebėjo tęsti mokslus, kurių neįveikė ankstesniais metais. Siekis jaunuolius, kuriems mokslai nesisekė, sugrąžinti prie kokios nors mokymosi formos yra iššūkis, kurį įgyvendinant mokymas neturi priminti „įprastos mokyklos“, o remtis asmeniškais ir

išskirtiniais kiekvieno individo poreikiais ir gebėjimais.

Lankstus suaugusiųjų švietimas

Formuojant suaugusiųjų švietimą pagal konkretaus individo poreikius, galimybes ir pageidavimus siekiama kuo labiau atsižvelgti į studijuojančiojo galimybę pačiam pasirinkti mokymosi turinį, laiką ir formą. Vien tik galimybė rinktis semestrinių kursų ar jau parengtus mokymo planus dažnai apriboja konkretaus individo žinių troškimą. Visuomenei būtina atrasti naujų ir nestandartinių mokymo organizavimo formų. Naujaisi technikos laimėjimai suteikia galimybę ne tik organizuoti nuotoline studijas, bet ir galimybę pasirinkti studijuojančiajam tinkamą studijų laiką ir tempą. Tačiau Švedijos patirtis rodo, kad didžioji dauguma pradėjusių studijuoti suaugusiųjų dažnai neturi mokymosi patirties, todėl jiems reikalinga vadovo pagalba sudarant individualųjį mokymo planą, perprantant mokymosi būdus ir metodus.

Finansinė parama dažnai būna priešlaida, leidžianti konkrečiam individui pradėti studijas. Studijos dažnai būna finansuojamos tiek pašalpomis, tiek ir paskolomis.

Asmenims, anksčiau mokykloje turėjusiems mokymosi sunkumų ar turintiems mokymosi galimybes ribojančių funkcinų sutrikimų, suteikiama reikalinga pagalba, kad būtų įveikti visi sunkumai ir išnaudotos

visos galimybės. Pvz., disleksikui gali labai padėti tokia asmeninė mokymo priemonė kaip kompiuteris; kitos pritaikytos mokymo priemonės, kaip, pvz., knygų įrašai ar supaprastintu tekstu parašytos knygos gali būti sėkmingų studijų pagrindas.

Taigi mokymo procesas iš įprastų mokyklinių formų išlėto, bet žingsnis po žingsnio, transformuojasi į lankstesnes pagalbos priemones, pritaikytas konkretaus individo mokymuisi. Kuriant funkcionuojančią suaugusiųjų švietimo koncepciją išskiriami penki pagrindiniai dalykai:

- Naujų pedagoginių ir metodinių idėjų tobulinimas įvertinant suaugusiųjų patirtį, taip pat tenkinant pačių suaugusiųjų poreikius. Daugelis įmonių yra rengę kvalifikacijos kėlimo kursus pagal esamus poreikius, todėl tokių įmonių žinios apie mokymų organizavimą gali tapti vertinga patirtimi rengiant individualius poreikius tenkinančią suaugusiųjų švietimo koncepciją.
- Puikiai funkcionuojanti pagalbos sistema: vadovavimas studijoms, konsultacijos, individualių planų sudarymas, o vėliau – ir priežiūra studijų eigoje. Supažindinimas su studijomis ir informacija apie esamas galimybes turi būti pateikiama esant artimam kontaktui su besidominčiais ir vyraujant tarpusavio supratimui tarp tų, kurie teikia informaciją, ir tų, kuriems jos reikia.
- Finansinė parama, suteikianti konkretiems individams galimybę stu-

dijuoti. Kartais galima į bendrą visumą sujungti studijas ir darbą, tačiau studijos dažnai darbo rinkoje laikomos priemone bedarbiams ar po pertraukos sugrįžusiems į darbo rinką asmenims pagilinti savo žinias, padėsiančias susirasti darbą.

- Visuomenė, darbdaviai ir konkretūs individai kartu prisiima atsakomybę už tai, kad būtų parengtos tiek bendrosios, tiek ir labiau specializuotos mokymo programos ir kad konkretūs individai per mokymosi procesą būtų skatinami ir remiami.

Mokant suaugusiuosius laikomasi principo, kad tradicinis mokytojo, žinių perteikėjo, vaidmuo pasikeičia ir mokymo procese vadovaujamas dalyvių gyvenimišką patirtimi. Besimokantieji privalo turėti didelę įtaką planuojant mokymo programas, jas įgyvendinant, o mokymo procesas turi būti paremtas problemomis ir jų sprendimo būdais. Mokytojo vaidmuo pasikeičia: mokytojas švietėjas tampa mokytoju kuratoriumi, sukuriančiu struktūrą ir padedančiu konkrečiam individui informaciją paversti žiniomis. Mokymosi visą gyvenimą esmė – konkretaus individo tikėjimas savo galimybėmis ir noras tobulėti. Jeigu anksčiau mokantis buvo įgyta neigiamos patirties, tai suaugusiųjų švietimui iškeliamą uždutis parengti tokias mokymo programas, kur dominuotų teigiami išgyvenimai, o troškimas mokytis būtų laikomas visa ko pagrindu.

Suaugusieji, kuriems būtina speciali parama

Kadangi žmonėms būdingi skirtingi gebėjimai perprasti žinias, būtina vadovautis pedagogikos rūšių ir metodų įvairove. Suaugusiųjų švietimui būdingas individo poreikius tekinantis požiūris taikytinas ir specialiajam ugdymui. Pagrindinėje mokykloje ir gimnazijoje naudojami specialiosios pedagogikos metodai ir darbo būdai dažnai taikomi ir suaugusiųjų švietimo srityje bei norint padėti pabaigti mokslus tiems individams, kurie, pvz., turi mokymosi sunkumų, skaitymo ar rašymo problemų.

Mokymo priemonės, kaip antai knygų įrašai ar supaprastintu tekstu parašytos knygos, traktuojamos kaip atitinkančios knygos originalą. Valsitybė siekia pasirūpinti, kad tokie įvairius poreikius atitinkantys produktai būtų prieinami, ir padengti susidarantią papildomas sąnaudas, kad studijuojantieji, kaip ir visi kiti, galėtų mokytis pagal savo galimybes ir įgyti lygiavertį išsilavinimą. Supaprastinta mokymo priemonės versija daugeliui žmonių, neturinčių didelės mokymosi patirties, suteikia progą pajusti, kad studijos jiems sekasi. Alternatyvus mokymo priemonių su teksto, vaizdo ir išdėstymo visuma rengimas suteikia galimybę kurti tokius produktus, kuriuose žinių perpratimo pagrindu laikomas vaizdas, o tekstas – tik papildomas komponentas. Tradiciškai mokymo priemonėse buvo naudojamas tekstas,

kurį iliustruodavo papildomi paveikslėliai. Siekiant pakeisti tokį mokymo priemonių rengimo požiūrį prie vieno stalo turi sėsti teksto autorius, dailininkas bei maketuotojas ir kartu kurti kitokį produktą. Darbą su šia visuma Švedijoje vadiname „trečiaja kalba“.

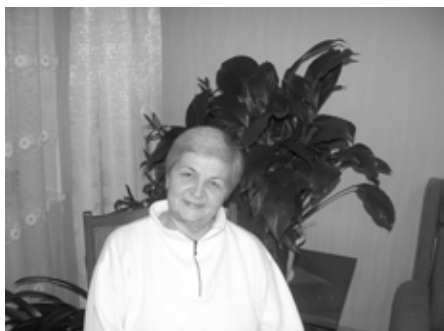
Mokymasis visą gyvenimą

Besivystanti visuomenė nuolat kelia naujus ir kintančius reikalavimus savo piliečių žinioms ir gebėjimams, kad šie galėtų susirasti darbą ar išlikti jame arba, pakeitę kvalifikaciją, gauti kitą darbą.

Vaikystėje ir paauglystėje visi įgyja pagrindinį išsilavinimą, tačiau gyvenimas rodo, kad būdami darbo rinkos dalyviais privalome tobulėti. Tinkamai funkcionuojantis ir visiems prieinamas suaugusiųjų švietimas yra būdas priimti rytdienos iššūkius. Švedijoje ypatingas dėmesys kreipiamas į tuos, kurie neturi gimnazijos išsilavinimo ar jame yra spragų, nes šiems individams, kaip ir visiems kitiems piliečiams, turi būti suteiktos vienodos sąlygos įsidarbinti.

Suaugusiųjų švietimas yra mokymosi visą gyvenimą dalis, o demokratinėje visuomenėje visiems turi būti suteikta galimybė vienodomis sąlygomis ir pagal kiekvieno pajėgumus ir poreikius įgyti išsilavinimą, suteikiantį paramą tiek konkrečiam individui, tiek ir visuomenei.

Antroji galimybė: kaip sekasi mokytis?

Nemira Deksnienė, 70 m.

Priklausau Kaune veikiančiai visuomeninei organizacijai „Pagyvenusios moters veiklos centras“, organizuojančiai kompiuterinius kursus ir užsienio kalbos pamokas pagyvenusioms moterims. Nors pati turiu aukštąjį išsilavinimą, visą gyvenimą pradirbau nesusidūrusi su kompiuteriu ir tikrai nemaniau, kad kada nors prireiks juo naudotis. Pirmosios pamokos šiame centre pakeitė tokias mano nuostatas. Dabar ne tik naudojuos kompiuteriu kasdienėje veikloje, bet jo padedama tobulinu anglų kalbos žinias. Ir tai ne mano vienos istorija. Mūsų centre iš lūpų į lūpas keliauja pasakojimas apie tai, kaip viena ilgą laiką namuose be darbo sėdėjusi pensinio amžiaus moteris, baigusi kompiuterinio raštingumo kursus mūsų centre, susirado labai sėkmingą darbą, kuriame iki šiol puikiai save realizuoja. Nors ne visada lengva gauti finansavimą mūsų inicijuojamiems projektams, moterų entuziazmas ir vis didėjantis poreikis tobulėti neleidžia nuleisti rankų. Štai šiais metais į kompiuterių kursus susirinko net keturiasdešimt naujų mokinių, o šiomis dienomis patvirtintas dar vienas mūsų projektas „Pagyvenusių žmonių socializacija per edukacines programas“, kurį

Norinčiųjų baigti kadaise paliktą mokyklą, studijuoti aukštojoje, įgyti papildomų kvalifikacijų, persikvalifikuoti, tobulinti kvalifikaciją daugėja, o suaugusiųjų mokymosi idėjos iš popieriaus palengva persikelia į realią kasdienybę ir tampa kažkieno išgyvenama praktika. Apie mokymosi ypatumus, motyvaciją ir naudą kalbėjome su penkiais besimokančiais suaugusiaisiais.

įgyvendinsim bendradarbiaudami kartu su Šiaulių r., Kuršėnų senelių namais.

Didžioji dalis moterų ateina į mūsų centrą ieškodamas būdų prisidurti papildomų pajamų prie pensijos, taip pat pabendrauti su bendramožėmis bei jaunimu. Čia susibūrusi bendruomenė jau turi savo ansamblių, organizuoja dailiųjų amatų pratyas.

Nors ne visada būna lengva po ilgų metų pertraukos sėsti į mokinio suolą, kiekvieną pamoką augantis pasitenkinimas savimi ir tobulėjimo jausmas atperka visus kylančius sunkumus.

Valentin Kibarka, 65 m.

Atvykau į Lietuvą prieš šešerius metus kartu su čia gimusiomis savo žmona ir dukromis Viktorija bei Jolanta. Visą gyvenimą pragyvenau Ukrainoje, dirbau įvairiuose teismuose, daug keliavau, moku keletą Europos kalbų – ispanų, prancūzų, vokiečių. Šiuo metu esu pensininkas, gyvenu Vilniuje ir Pedagogų profesinės raidos centre mokausi lietuvių kalbos. Mūsų šeimoje kalbama rusiškai, bet aš, manau, kad gyvenant Lietuvoje būtina prisitaikyti prie šios šalies taisyklių. Nesitikiu tobulai iš-

mokti lietuvių kalbą ir susirasti darbą – tokių vilčių nėra, bet noriu gerai jaustis ir visavertiškai bendrauti su kitais mane supančios visuomenės nariais. Nors moku ne vieną kalbą, turiu pripažinti, kad lietuvių kalba nėra lengva. Kaip žinia, ji priklauso retai baltų kalbų grupei, kuriai šiaudien atstovauja vos dvi – lietuvių ir latvių kalbos. Tačiau mokytis kalbą įdomu, nes kaskart atrandi ką nors nauja ir jauti moralinį pasitenkinimą. Juk sakoma: „Kiek kalbų moki, tiek gyvenimų gyveni“.

Štai kad ir dabar. Norėčiau su jumis bendrauti lietuviškai, bet negaliu. Tačiau tikiuosi, kad vieną dieną tai bus įmanoma.

Teresa Spiridovič, 31 m.

Šiais metais pradėjau mokytis Gabrielės Petkevičaitės-Bitės suaugusiųjų mokymosi centre, noriu įgyti vidurinį išsilavinimą. Prieš trylika metų, kai buvo likę tik išlaikyti abiturijos egzaminus ir pritrūko vos vienerių metų iki suvėjos profesijos diplomo, patekau į avariją, kurioje buvau smarkiai sužalota. Tuo metu mokslams laiko neliko, prasidėjo kiti rūpesčiai, sukūriau šeimą. Dabar dirbu namuose, siuvu pagal individualius užsakymus, tačiau kartais su laukiu naujų darbo pasiūlymų ir beveik visada susiduriu su ta pačia problema – visur reikia turėti bent vidurinį išsilavinimą. Turbūt tai ir yra pagrindinė priežastis, pastūmėjusi mane po trylikos metų pertraukos grįžti prie vadovėlių. Yra dalykų, kuriuos mokantis prisiminti sunkiau, pavyzdžiui, matematiką ar užienio kalbą, kitus lengviau, bet didžiausias trukdis – laiko stoka. Jei sėdėčiau namuose ir nieko neveikčiau, mokytis būtų vienas malonumas. Bet tikiu, kad kaip nors susitvarkysiu, juk visada yra paskutinė mintis. Studijuoju neakivaizdžiai nuotoliniu būdu, su mokytojais dažniausiai bendraujuame elektroniniu paštu, todėl pati esu savo laiko šeimininkė. Centre buvau dar tik keletą kartų, todėl tikiu, kad po truputį įsibėgėsiu ir vieną dieną rankose laikysiu vidurinio išsilavinimo diplomą.

Saulius Jukna, 27 m.

Šiuo metu atlieku bausmę Vilniaus 2-uosiuose pataisos namuose ir esu Vilniaus jaunimo ir suaugusiųjų konsultacinio bendrojo lavinimo centro mokinys. Mokausi dvyliktoje klasėje, kadangi nebaigiau vidurinės mokyklos, kai gyvenau laisvėje Rokiškyje. Čia gerokai daugiau laiko, kita motyvacija, patogesnis mokymosi būdas. Mes neturime bendrų pamokų, mokytojai konsultuoja kiekvieną individualiai, prie kompiuterio ar knygų galime praleisti beveik visą

dieną. Kam švaistyti laiką be reikalo, jei gali tobulintis, skaityti, įgyti žinių ir profesiją. Praleidau šiuose pataisos namuose trejus metus ir per tą laiką jau įgijau elektromechaniko profesiją, dabar mokausi staliaus amato ir siekiu vidurinio išsilavinimo. Atlikęs bausmę, noriu studijuoti informatiką kuriame nors užsienio technikos universitete. Jau esu susiradęs keletą mane dominančių koledžų Londone, neketinu likti Lietuvoje, nes mūsų visuomenei trūksta tolerancijos, ji pasmerkia tave tą pačią akimirka, kai tik atsiduri anapus kalvinimo įstaigos vartų, ir nebeleidžia tau visateisiškai grįžti atgal. Bet man tai nerūpi, kaip ir nuomonės visų tų, kurie nesupranta mano noro tobulėti. Čia būdamas

stengiuosi nepraleisti nė minutės veltui, nes gerai žinau, ko noriu ir kaip tai pasiekti.

Giedrius Gedmintas, 35 m.

Šiuo metu Vilniaus jaunimo ir suaugusiųjų konsultacinio bendrojo lavinimo centre tobulinu anglų, vokiečių, rusų kalbas, noriu pagerinti kai kuriuos valstybinių egzaminų įvertinimus. Taip pat domiuosi dizainu, architektūra, statyba, nes grįžęs į laisvę norėčiau studijuoti kurią nors iš šių specialybių. Mokslai man praskaidrina kasdienybę, įprasmina lėtai slenkantį laiką. Aš labai vertinu galimybę bendrauti su ateinančiais mokytojais, kurie ne tik konsultuoja ir suteikia žinių, bet yra ir nepaprastai įdomūs pašnekovai. Jie ir patys pastebi, kad mes visai kitokie mokiniai, nes degame noru sužinoti ir esame vedami kur kas stipresnės vidinės motyvacijos nei įprastų vidurinių auklėtiniai. Puikus to įrodymas esu aš pats – šiame centre baigiau vidurinę mokyklą ir gavau puikius valstybinių egzaminų įvertinimus, nors paskutinį kartą mokyklos suole prieš tai sėdėjau vos 1989 metais.

Giedrius Gedmintas (dešinėje) su Vilniaus jaunimo ir suaugusiųjų konsultacinio bendrojo lavinimo centro direktoriumi Arvydu Šuksteriu

Alytaus profesinio rengimo centras: geresnės neįgaliųjų mokymosi galimybės

Alytaus profesinio rengimo centras įgyvendina net kelis Europos Sąjungos struktūrinių fondų remiamus projektus, kurių bendra vertė – 11 milijonų litų. Du iš šių projektų skirti neįgaliesiems mokytis ir jų integracijai į darbo rinką. Apie šio centro vykdomus projektus kalbėmės su Profesinio rengimo centro direktoriumi Vytautu Zubrumi, Vystymo skyriaus vedėja Edita Tribandyte ir už suaugusiųjų mokymą atsakinga metodininke Danguole Brasevičiene.

Neįgaliesiems pritaikyta įranga
Alytaus profesinio rengimo centre

Mokymo programos rinkosi patys žmonės

„Alytaus savivaldybėje tūkstančiui gyventojų tenka daugiausia neįgaliųjų Lietuvoje – 135. Apskrityje nėra nė vienos profesinės įstaigos, kurioje neįgalieji galėtų mokytis arba persikvalifikuoti. Atsižvelgdami į šią situaciją, atlikome negalią turinčių asmenų apklausą apie jų norą ir poreikius mokytis. Apibendrinę jų atsakymus bei pageidavimus, parengėme projektus Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramai gauti ir mūsų idėjos sulaukė pritarimo“, – pasakoja Vytautas Zubras, Alytaus profesinio rengimo centro direktorius.

Centre jau pradėtas įgyvendinti ES remiamas projektas „Neįgaliųjų profesinės rehabilitacijos infrastruktūros Alytaus

apskrityje sukūrimas“. Jo vertė – daugiau nei 6 milijonai litų. Projekto nauda matoma plika akimi – neįgaliesiems pritaikomos patalpos, aplinka, nupirkti du nauji mikroautobusai. „Tikimės, kad netrukus bus rekonstruotas pastatas. Jis buvo labai prastos būklės, bet jau atsiranda tai, kas būtina: laboratorijos, profesinio mokymo klasės su specialia reguliuojama, neįgaliesiems pritaikyta įranga“, – sako centro direktorius V. Zubras. Mokinių bendrabutyje įrengti jaukūs, šiuolaikiški gyvenamieji kambariai, pritaikyti žmonėms su negalia.

Pagal šį projektą, remiantis neįgaliųjų apklausos duomenimis, parengtos 6 naujos mokymo programos: baldžiaus, želdinių tvarkytojo, virėjo – konditerio, viešbučio darbuotojo, tekstų rinkėjo ir maketuotojo kompiuteriu, kasininko – operatoriaus. Šiais mokslo metais 20 neįgaliųjų

Alytaus apskrityje gyvenančių jaunuolių jau pradėjo mokytis pagal baldžiaus ir virėjo konditerio mokymo programas.

„Šis projektas vyksta sėkmingai. Gerai tai, kad juo gali pasinaudoti ir jaunimas, ir neįgalūs suaugusieji. Visos mokymo programos buvo parengtos atsižvelgiant į neįgaliųjų pageidavimus. Mokiniai labai patenkinti mokslu ir ugdymo organizavimo tvarka“, – džiaugiasi Edita Tribandytė, Vystymo skyriaus vedėja. Dar 4 mokymo programos bus pradėtos įgyvendinti kitąmet.

Mokytojai irgi mokosi

„Mes, žinoma, suvokiame, kad svarbu ne vien gera mokymo bazė, bet ir tokiam darbui pasirengę pedagogai. Dėl to parengėme kitą projektą ir jis taip pat sulaukė finansavimo. Tai „Mokytojų mokymas ir kvalifikacijos tobulinimas darbui su neįgaliaisiais“, - sako V. Zubras.

„Šis projektas skirtas mokytojų kvalifikacijai tobulinti ir psichologinėms žinioms įgyti“, – papildo E. Tribandytė.

Pastarasis projektas – nuosekli ir būtino pirmojo projekto efektyvumą užtikrinanti tąša. Keliasdešimt mokytojų, jau dirbančių ar dar dirbsiančių su neįgaliaisiais, dalyvaus 168 valandų trukmiančiuose teoriniuose ir praktiniuose mokymuose. Profesijos ir bendrakultūrinių dalykų mokytojai bus supažindinti su negalių klasifikacija, neįgaliųjų rehabilitacija, jų karjeros galimybėmis, mokomi bendravimo ir ugdymo ypatumų.

Ne tik išmokys, bet ir padės įsidarbinti

2007 metais startuos dar vienas Alytaus profesinio rengimo centro parengtas ir laimėtas projektas, skirtas neįgaliųjų integracijai į darbo rinką. Naujas projektas (tik spalio 31 dieną pasirašyta jo sutartis) vadinasi „Neįgaliųjų integracijos į darbo rinką galimybių didinimas plėtojant profesinės rehabilitacijos paslaugas“. Septyniolika mėnesių trukmantis projektas skirtas asmenų, kuriems nustatytas 30–40 procentų darbingumas arba II grupės invalidumas, integracijai į darbo rinką. Projekte dalyvaus 35 asmenys, turintys fizinę ir proto negalią. Jie mokysis pagal 7 darbo rinkos mokymo programas, kurios bus adap-

tuotos neįgaliesiems: verslo įmonių kompiuterininko, pagalbinio virtuvės darbuotojo, baldžiaus, medžių, želdinių ir žolės pjovėjo, juvelyro, elektroninio verslo, dailiųjų medžio dirbinių drožėjo.

„Tai bus trumpalaikiai mokymai, truksiantys nuo 2 iki 5 mėnesių. Mokiniai mokysis mažomis grupėmis (po 5 asmenis). Projektas apims kelis etapus. Pirmiausia įvertinsime žmonių profesinius gebėjimus, teiksime konsultacijas, kokią profesiją tikslingiausia vienam ar kitam asmeniui pasirinkti, o tuomet jau pradėsime mokymus“, – pasakoja E. Tribandytė.

Projekte taip pat numatytos įdarbinimo vadybininko paslaugos, padėsiančios mokiniams susirasti tinkamą darbo vietą.

Mokymai nuteistiesiems

Dar vienas šio centro parengtas projektas pradėtas įgyvendinti Alytaus pataisos namuose. Projektas „Nuteistųjų profesinis orientavimas, psichologinis konsultavimas, profesinis mokymas ir darbinių įgūdžių ugdymas, siekiant palengvinti grįžusiųjų iš laisvės atėmimo vietų socialinę integraciją“ skirtas 18–45 metų amžiaus kaliniams, kurie nevartoja narkotikų, neturi rimtų psichikos sutrikimų ir kuriems likę kalėti ne daugiau kaip treji metai. Projekto rengėjai užsibrėžė tikslą suteikti kaliniams profesinio orientavimo paslaugas, užtikrinant minimalų „nubyrėjimą“. Rengėjai planuoja, kad iš 150 kalinių atkris apie 50 žmonių, tai yra tie, kurie neturi rimtesnių motyvų mokytis ir įgyti specialybę.

„Psichologai nuteistuosius konsultavo, kaip svarbu save pažinti, kaip svarbu prisistatyti darbdaviams, informavo, kokia situacija darbo rinkoje ir t. t. Sudaryta norinčiųjų mokytis grupė. Toliau bus perkamos mokymo paslaugos, o patys mokymai turėtų prasidėti sausį ar vasarį“, – sako E. Tribandytė. Nuteistieji mokysis trijų specialybių: mūrininko, apšiltintojo ir apdailininko. Direktorius priduria, kad tokios specialybės pasirinktos neatsitiktinai – tai yra tos, kurios šiuo metu paklausios darbo rinkoje. „Įgyvendinę šitą projektą, mes siūlysim ir daugiau statybinės krypties programų žmonėms, kurie atlieka bausmę Alytaus pataisos namuose“, – toliau kalba V. Zubras.

Beje, Alytaus profesinio rengimo centras ir prieš tai buvo parengęs mokymo programą nuteistiesiems. Baigę ją ir išėję į laisvę, keletas vyrų įsidarbino Alytuje, sėkmingai atlieka savo pareigas ir yra giriami darbdavių. „Kad ir ne daug, kad ir keli žmonės, bet jų gyvenimas jau pagerintas“, – džiaugiasi E. Tribandytė.

Mokys kompiuterinio raštingumo

„Žinoma, suaugusiųjų mokymas minėtais projektais neužsibaigia. Yra dar ir kitas projektas, skirtas Alytaus apskrities gyventojams, juo siekiama patobulinti kompiuterinio raštingumo kompetenciją ir padidinti darbuotojų konkurencingumą darbo rinkoje,“ – pasakoja direktorius V. Zubras.

Šis projektas, finansuojamas iš ES socialinio fondo, truks metus, iki 2007-ųjų gruodžio. „Kompiuterinio raštingumo planuojame išmokyti 140 gyventojų, kurie, kursams pasibaigus, laikys ECDL testus. Orientuojamės į ekonomiškai aktyvius žmones – mokytojus, ūkininkus, verslininkus, seniūnijų darbuotojus. Mokymai bus maksimaliai priartinti prie mokinių ir vyks 10-yje seniūnijų: Alytaus, Varėnos, Lazdijų rajonuose ir Alytuje. Mokymai turėtų prasidėti sausio mėnesį,“ – pasakoja E. Tribandytė.

Prioritetai – suaugusiųjų mokymui

Į Alytaus profesinio rengimo centrą įgyti specialybės ar persikvalifikuoti patenka ir teritorinių darbo biržų siunčiami žmonės. Pedagogai pastebi, kad dalis bedarbių, siunčiamų darbo biržos, neturi rimtų motyvų mokytis. Neigiamą įtaką kartais lemia šeimos požiūris. Kartais problema būna specifiniai darbdavių reikalavimai – pvz., barmeno specialybei jie prašo tik jaunų žmonių.

Danguolė Brasevičienė, metodininkė, atsakinga už suaugusiųjų mokymą, pasakoja: „Dalyvaujame darbo biržų rengiamuose konkursuose. Pasirašome sutartis ne tik su savo miestu, bet ir su Jonavos, Raseinių, Lazdijų ir kitų savivaldybių darbo biržomis. Raseiniams jau 6 metus rengiame audimo staklių operatorius ir verpėjas, Alytui – pardavėjas, konditerius, padavėjus barmenus, metalo apdirbimo įmonei „Astra“ – tekintojus“. Centre suaugusieji mokiniai, atsiųsti iš darbo biržų, mokosi teorijos ir

praktikos, o gamybinę praktiką atlieka įvairiose įmonėse.

Centro rengiamų projektų, skirtų suaugusiesiems mokytis, kiekis ir įvairovė tikrai stebina. „Mūsų strategijoje suaugusiųjų mokymas yra viena iš prioritetinių sričių. Šią veiklą plėsimė, nes to reikalauja kintanti darbo rinka, – sako centro direktorius V. Zubras. – Mūsų tikslas – prisidėti prie regiono gyventojų užimtumo ir verslo plėtros, Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategijos įgyvendinimo.“

Kalbino Alma Vijeikytė

Žmonių su negalia integracija darbo rinkoje: profesinių ir socialinių kompetencijų stiprinimas

Druskininkuose veikiančias neformalias „lygių galimybių klubas“ vienija miesto verslininkus, vyriausybinių ir nevyriausybinių organizacijų atstovus bei pavieniūs asmenys – visus, kurie bendromis jėgomis ieško socialinės partnerystės būdų, padedančių kurti ir plėtoti neįgaliųjų profesinio rengimo ir integracijos į darbo rinką mechanizmą. Ir tai tik vienas iš daugelio šiame kurortiniame mieste vykdomo projekto „Neįgaliųjų profesinio parengimo ir integracijos į darbo rinką mechanizmo sukūrimas“ veiklos pavyzdžių, prisidedančių prie veiksmingos ir ilgalaikės neįgaliųjų integracijos Druskininkuose plėtojimo.

Olga Guseva,

Lietuvos suaugusiųjų švietimo ir informavimo centro vyr. specialistė

travimasis darbo biržoje. Tačiau dažniausiai jų socialinių įgūdžių ir profesinių kompetencijų stoka trukdo rasti vietą darbo rinkoje ir joje efektyviai veikti. Neįgaliųjų integraciją į darbo rinką Druskininkuose apsunkina ir tai, kad nebuvo sukurtas efektyvus mechanizmas, kuris remtųsi suinteresuotų institucijų socialine partneryste ir kryptingu organizaciniu pagrindu.

Minėtoms problemoms spręsti nevyriausybė organizacija Lietuvos konfliktų prevencijos asociacija drauge su projekto partneriais Druskininkų darbo birža, Druskininkų savivaldybės administracija bei Druskininkų amatų mokykla vykdo Europos socialinio fondo remiamą pagal BPD 2.3 priemonę dvejų metų trukmės projektą „Neįgaliųjų profesinio parengimo ir integracijos į darbo rinką mechanizmo sukūrimas“, skirtą žmogiškiesiems ištekliams plėtoti. Vienas pagrindinių projekto tikslų – taikant specializuotas edukacines priemones padėti

Tikslai ir įdirbis

Lietuvos darbo biržos duomenimis, iki 2004 metų Druskininkai buvo didžiausio nedarbo šalyje regionas. Pastaruoju metu situacija pasikeitė. Gana sparčiai atsigauna šio miesto kurorto infrastruktūra. Vietos darbo biržos atlikti tyrimai parodė, kad Druskininkuose trūksta kvalifikuotų darbuotojų, ypač aptarnavimo sferoje (pavyzdžiui, kambarinių, virėjų padavėjų, baldininkų). Tokiomis sąlygomis užfiksuotas didėjantis žmonių su negalia regis-

Mokomoji klasė Druskininkų amatų mokykloje

neįgaliesiems įgyti darbinių įgūdžių, praktinės patirties ir integruotis į darbo rinką. Projekte buvo numatyta 60-iai neįgaliųjų iš Druskininkų miesto ir apylinkių suteikti socialinių įgūdžių bei darbinių kompetencijų, būtinų Druskininkų darbo rinkai, taip pat padidinti 10-ies specialistų, dirbančių su neįgaliaisiais, profesines kvalifikacijas, kurios užtikrintų kokybiškesnes ir kvalifikuotesnes paslaugas neįgaliesiems žmonėms įgyti darbo rinkai reikiamų darbo ir socialinių įgūdžių bei stiprinti gebėjimus susirasti darbą.

Šiuo metu projekto veikla eina į pabaigą. Tikslinė grupė – žmonės su negalia atnaujino ir įgijo naujų profesinių įgūdžių, padidino socialinę kompetenciją ir kvalifikacijos tobulinimo motyvaciją. Mokomuosiuose seminaruose įgyta socialinių psichologinių įgūdžių dalyvaujant šiose mokymo programose: „CV rengimas ir jo svarba ieškant darbo“, „Bendravimo su darbdaviais ir kolektyvu įgūdžių lavinimas“, „Konstruktyvus elgesys ir streso valdymas ieškant darbo“, „Savęs ir aplinkinių pažinimas“, „Socialinio aktyvumo skatinimas“. Per profesines pratybas įgyti ir patobulinti profesiniai ir darbo įgūdžiai dalyvaujant šiose mokymo programose: „Patiekalų technologinis maisto paruošimas, stalų serviravimas ir aptarnavimas“, „Kambarių ūkis ir priežiūra“, „Baldų ir interjero dekoratyvinių

elementų gaminimas“. Kita projekto tikslinė grupė – Druskininkų darbo biržos, Druskininkų – savivaldybės administracijos specialistai, dirbantys su neįgaliaisiais, tai pat projekto socialiniai ekonominiai partneriai dalyvavo profesinės kompetencijos didinimo ir konsultaciniuose seminaruose. Per seminarus gilinamasi į šias temas: „Bendravimo su neįgaliaisiais psichologija“, „Darbo su neįgaliaisiais ypatumai kaip pasitikėjimo jais skatinimas“, „Neįgaliųjų motyvacijos keisti kvalifikacijas ir konkuruoti darbo rinkoje stiprinimas“ ir kt.

Viena iš esminių projekto veiklų – socialinės partnerystės būdu sukurti Druskininkų savivaldybės neįgaliųjų profesinio rengimo ir integracijos į darbo rinką mechanizmą. Šiam tikslui siekti projekto eigoje suburtas neformalus „lygių galimybių klubas“, kurio veikloje dalyvauja projekto partnerių organizacijų atstovai, miesto verslininkai, neįgaliųjų nevyriausybinų organizacijų atstovai. Per su-
telktines diskusijas klubo nariai pagal ekspertų sudarytą programą aptarė esminius minėto mechanizmo aplinkos aspektus (teisinę bazę, institucinius resursus, visuomenės požiūrį ir žmonių su negalia kompetencijas), sudarė jo struktūrą ir apsvarstė bei aprobavo turinį, kuris per baigiamąją konferenciją bus pristatytas visiems projekto partneriams bei svečiams.

Probleminė projekto aplinka

Lygių galimybių klubo diskusijų medžiaga ir per projektą atlikto išsamaus sociologinio tyrimo rezultatai (Druskininkų mieste buvo apklausti žmonės su negalia, verslininkai, visuomenės atstovai ir kt.) ne tik leido tiksliau ir rezultatyviau vykdyti projekto veiklas, tačiau įgalino apibrėžti keletą svarbių probleminių veiksnių, kurie objektyviai daro įtaką neįgaliųjų integracijai darbo rinkoje.

Atliktas tyrimas parodė, kad, subjektyviu respondentų požiūriu, negalia dažnai apsunkina dalyvavimą visuomeniniame gyvenime, neįgalieji stokoja informacijos apie galimybes mokytis, tobulinti kvalifikaciją, daugelis jų sieja savo padėties pagerėjimą išimtinai tik su didesnėmis socialinėmis išmokomis, stokoja mokymosi motyvacijos, interesų formulavimo ir atstovavimo jiems gebėjimų. Dažnai sveikata neleidžia susirasti darbo, kurio paiešką dar labiau apsunkina neįgaliųjų specifikai nepritaikyta infrastruktūrinė aplinka. Verslininkų apklausos duomenys parodė, kad jie stokoja informacijos apie valstybės paramą kuriant darbo vietas neįgaliesiems, natūraliai dėl to dažnai nesugeba jos vertinti, dauguma laikosi nuomonės, kad „darbdaviai šiuo metu nėra nei psichologiniu, nei organizaciniu požiūriu pasiruošę aktyviau įdarbinti žmones su negalia“. Tačiau pozityviau nuteikia faktai, jog dauguma apklaustų verslininkų, nors kartais ir abejodami, įžvelgia žmonių su negalia potencialą darbo rinkoje, yra pasirengę aktyviau dalyvauti diskusijose dėl pastarųjų įdarbinimo, profesinių kompetencijų plėtojimo.

Per „Lygių galimybių klubo“ diskusijas, padedant ekspertams, buvo išanalizuota egzistuojanti teisinė bazė, daugiausia dėmesio skiriant socialinių įmonių ir neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymams. Visumoje diskusijų dalyviai pozityviai įvertino teisinės bazės, integruojant neįgaliuosius, poslinkius, tačiau išsakė nemažai pastabų, kurios apsunkina neįgaliųjų integraciją darbo rinkoje. Pavyzdžiui, ne kartą buvo išsakyta nuomonė, kad socialinės įmonės kūrimas yra didelis darbas, užimantis daug laiko ir tikslingiau būtų neįgaliuosius ne atskirti to-

kiose įmonėse, o integruoti jau veikiančiose bendrai su sveikaisiais, idant vyktų integracija, o ne būtų palaikoma neįgaliųjų atskirtis. Taip pat ne kartą buvo išsakytos kritiškos mintys dėl esamos valstybės paramos principų. Plėtojant neįgaliųjų integraciją darbo rinkoje tikslinga kurti tam tikrą neįgaliojo „krepšelį“, kuris lemtų didesnę lankstumą, o neįgaliųjų perkvalifikavimas turėtų būti daug labiau susietas su verslo įmonėmis, nes jos potencialiai galėtų suteikti rinkos požiūriu pačias reikalingiausias profesines kompetencijas. Diskutuojant taip pat ne kartą buvo išsakyta mintis apie būtinybę visiems socialiniams partneriams stiprinti žmogiškuosius resursus, nes pastaruoju metu neretai pritrūksta neįgaliųjų specifiką išmanančių darbuotojų, atitinkamos srities projektų vadybos ir tarpinstitucinio darbo gebėjimų.

Perspektyvos

Visos ankstesniame skyrelyje minėtos probleminės aplinkybės veikė projekto įgyvendinimą, o jų įvertinimas ir nuolatinis eigos stebėjimas padėjo atitinkamai projektą valdyti. 2007 m. pradžioje numatyti paskutiniai darbai, rengiant neįgaliųjų integracijos į darbo rinką mechanizmą, apibuojuojant jį tarp Druskininkų socialinių partnerių. Projekto įgyvendintojai tikisi, kad parengto mechanizmo tikslai, jų įgyvendinimo metodika ir priemonės pastebimai prisidės prie neįgaliųjų integracijos Druskininkuose plėtojimo – padės ją labiau konceptualizuoti, struktūrizuoti, sustiprins tarpinstitucinę partnerystę, neįgaliųjų mokymosi motyvaciją, socialinių partnerių kompetencijas ir kitus svarbius aspektus. Kartu reikia atsižvelgti į aplinkybę, kad apskritai mūsų šalyje neįgaliųjų integracija tik palyginti neseniai įgavo pagreitį, ypač dėl išaugusios Europos Sąjungos paramos. Todėl siekiant ilgalaikių ir veiksmingų rezultatų būtina nuosekliai tęsti pradėtus darbus. Per aptartąjį projektą susiformavusi socialinė partnerystė, neįgaliųjų integracijos problemų suvokimas leidžia tvirtai manyti, kad atliekant projektą nuveikti darbai bus gera įžanga juos plėtoti jau kituose projektuose.

Projektas „Suaugusiųjų mokymo galimybių plėtra: andragoginės literatūros portfelis“

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos įgyvendinamo projekto „Suaugusiųjų mokymo galimybių plėtra: andragoginės literatūros portfelis“ tikslas – išleisti aštuoniolikos suaugusiųjų mokymui skirtų knygų komplektą. Projekto rezultatais siekiama didinti suaugusiųjų, dalyvaujančių tęstiniame viso gyvenimo mokymesi, skaičių, kelti suaugusiųjų mokymo ir andragogų profesinio pasirengimo kokybę. Vienas pagrindinių šio projekto uždavinių yra ir socialinės atskirties mažinimas arba kitaip tariant, „antrojo šanso“ suteikimas anksti iš bendrojo lavinimo sistemos iškritusiems suaugusiesiems.

Ilona Tarasevič, projekto vadybininkė

Kodėl svarbu mažinti socialinę atskirtį?

Kalbant apie socialinės atskirties mažinimo problemas ir jų sprendimo būdus pirmiausia reikėtų išsiaiškinti, kas gi yra atskirties grupės mūsų visuomenėje. Atskirties grupėms galima būtų priskirti tuos asmenis, kurie dėl įvairių priežasčių – negalios, ilgalaikės bedarbystės, mažų vaikų auginimo, laiko, praleisto kariuomenėje ar įkalinimo įstaigoje, arba dėl kitų priežasčių neįgijo pakankamo išsilavinimo ar įgūdžių ir kartu neturi palankių sąlygų sėkmingai integruotis į visuomenės socialinį, ekonominį ir kultūrinį gyvenimą. Viena pagrindinių kiekvienos

šiuolaikiškos visuomenės užduočių – šių žmonių atskirties mažinimas, arba kitaip tariant, jų grąžinimas, integracija į normalų gyvenimą. Viena iš priemonių šiai problemai spręsti – atskirties grupėms priklausančių žmonių švietimas. Daugelis šių žmonių savo laiku neturėjo galimybės įgyti reikalingos profesinės kvalifikacijos ir tam tikrų kompetencijų, reikalingų šiuolaikinėje visuomenėje. Reikiamos kvalifikacijos ir kompetencijų neturėjimas savo ruožtu sunkina šių asmenų grįžimą į socialinį gyvenimą bei mažina galimybes sėkmingai veikti darbo rinkoje, t. y. prisitaikyti prie greitai kintančių šios rinkos reikalavimų. Vienas iš švietimo uždavinių šiuo atveju būtų atskirties grupių nariams tinkamų mokymo-

si sąlygų sukūrimas ir plėtojimas, kartu sudarant šių grupių asmenims palankias sąlygas integruotis į visuomeninį gyvenimą, arba, kitaip tariant, suteikti jiems „antrojo šanso“ galimybę.

Suaugusiųjų švietimas kaip socialinės atskirties mažinimo būdas neretai yra minimas tiek Europos Sąjungos, tiek Lietuvos švietimo politiką reglamentuojančiuose dokumentuose. Pavyzdžiui, 2006 m. spalio 23 d. priimtame Europos Komisijos komunikate „Suaugusiųjų mokymas: mokytis niekada nevėlu“ socialinės atskirties mažinimas yra įvardijamas kaip vienas pagrindinių ES švietimo politikos prioritetų. Kaip teigiama Europos Sąjungos Tarybos 2006 m. Jungtiniame pranešime apie socialinę apsaugą ir socialinę sanglaudą, skurdas ir socialinė atskirtis tebėra didelis iššūkis visoms ES narėms. Skirtingos gyvenimo sąlygos ir aplinkybės, kaip antai nepakankamas išsilavinimas, nedarbas, blogos pragyvenimo sąlygos kaimo vietovėse ir kiti faktoriai, lemia vadinamąjį didelio žmonių skaičiaus „marginalizacijos“ procesą, arba, kitaip tariant, išstūmimą už socialinio gyvenimo ribų. Šis procesas lemia ir visų tokio, t. y. socialinio, gyvenimo teikiamų galimybių atėmimą, taip pat mažina ir aktyvaus pilietiškumo plėtros arba tiesiog pilietinės visuomenės kūrimo galimybes. Lietuvos Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategijoje „antrojo šanso“ užtikrinimas iškritusiems iš bendrojo lavinimo sistemos asmenims, suaugusiesiems, nebaigusiems pagrindinės ar vidurinės mokyklos, taip pat yra vienas svarbiausių uždavinių. Lietuvoje besimokančiųjų atskirties grupių narių skaičius vis dar mažas. Pavyzdžiui, apytikriai 80 proc. darbo biržoje įsiregistravusių bedarbių neturi kvalifikacijos arba jų kvalifikacija neatitinka dabartinių darbo rinkos poreikių. Kitų atskirties grupių narių, pavyzdžiui, asmenų, turinčių fizinę negalią, suaugusiųjų mokymo įstaigose mokosi taip pat labai mažai. Tyrimų duomenimis, 2001/2002 mokslo metais neįgalieji sudarė tik 0,02 proc. formaliai besimokančių suaugusiųjų. Besimokančiųjų nuteistųjų skaičius Lietuvoje irgi nėra didelis. Taigi, kaip matome, suaugusiųjų švietimo plėtra siekiant mažinti socialinę atskirtį Lietuvoje yra tikrai svarbi.

Minėtame Europos Komisijos komunikate teigiama, kad siekiant mažinti socialinę atskirtį ir spręsti kitas problemas labai svarbu gerinti suaugusiųjų švietimo infrastruktūrą bei aprūpinimą. Šiems uždaviniams įgyvendinti

rekomenduojama naudoti ES struktūrinių fondų paramą, ypač Europos socialinio fondo siūlomas lėšas.

Projektas „Suaugusiųjų mokymo galimybių plėtra: andragoginės literatūros portfelis“

Viena ryškiausių suaugusiųjų mokymo problemų yra ta, kad mažiau išsilavinę, pažeidžiamų visuomenės grupių atstovai nėra pakankamai susidomėję tęstinio mokymosi galimybėmis. Kita suaugusiųjų švietimui svarbi problema – neretai mokymosi sistema yra mažai orientuota į suaugusiųjų gebėjimus ir poreikius.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos įgyvendinamą projektą „Suaugusiųjų mokymo galimybių plėtra: andragoginės literatūros portfelis“ galima būtų laikyti vienu iš pirmiau minėtų problemų sprendimo būdų, t. y. pažeidžiamų visuomenės grupių dalyvavimo mokant suaugusiuosius sklaidos priemone, suteikiančia galimybę plėtoti suaugusiesiems, atskirties grupių atstovams palankias mokymosi sąlygas. Projektas pradėtas įgyvendinti 2005 m., jis įgyvendinamas naudojant Europos socialinio fondo paramą. Projekto partneriai – Pedagogų profesinės raidos centras ir Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija.

Projekto tikslai ir uždaviniai atliepia tiek pagrindiniuose Europos Sąjungos, tiek Lietuvos suaugusiųjų švietimo politiką reglamentuojančiuose dokumentuose iškeltus uždavinius. Pagrindinis projekto tikslas – parengti ir išleisti andragoginės literatūros portfelį, kurį sudarytų aštuoniolika trijų tipų knygų: suaugusiųjų mokytojams – andragogams skirtos teorinės knygos, tiek mokytojams, tiek besimokantiems skirtos mokomosios metodinės praktinės knygos ir besimokantiems suaugusiesiems skirti skaitinių vadovėliai. Vienas pagrindinių projekto uždavinių – didinti suaugusiųjų, dalyvaujančių tęstiniame viso gyvenimo mokymesi, skaičių. Tikimasi, kad išleistas andragoginės literatūros portfelis pagerins mokymosi visą gyvenimą sąlygas tiek besimokantiems suaugusiesiems, tiek juos mokantiems mokytojams bus sukurta tam tikra mokymo bazė, t. y. pateikta mokymo medžiaga, kurios trūkumas suaugusiųjų mokymo srityje ypač akivaizdus. Vienas svarbiausių projekto uždavinių yra „antrojo šanso“ suteikimas anksti iš bendrojo lavini-

mo sistemos iškritusiems suaugusiesiems. Įgyvendinant projektą išleista moderni, įvairaus pobūdžio andragoginė literatūra turėtų pagelbėti anksti iškritusiems iš bendrojo švietimo sistemos lengviau integruotis į šiuolaikinę visuomenę tiek socialine, tiek profesine prasme. Išleidus portfelį sudarysiančias knygas, besimokantys suaugusieji turės galimybę įgyti visą bendrųjų gebėjimų rinkinį, kurį sudaro bendravimo gimtąją kalba, matematinio raštingumo, asmeninių kompetencijų, informacinių technologijų, užsienio kalbų, verslumo ir kitų įgūdžių ugdymas ir kuris kartu atitinka kintančius ekonomikos ir verslo poreikius. Projekto rezultatai, t. y. išleistomis knygomis, siekiama kelti ir suaugusiųjų mokytojų – andragogų profesinio pasirengimo kokybę.

Suaugusiųjų, atskirties grupių narių mokymosi poreikiai

Viena iš projekto tikslinių grupių – socialinės atskirties grupių atstovai. Šiai tikslinei grupei reikia ypatingos mokymo metodikos. Mokomoji medžiaga, taikoma bendrojo lavinimo srityje, negali būti automatiškai pritaikoma suaugusiesiems mokytis. Todėl tikimasi, kad atliekant projektą išleistos knygos, parengtos pagal ypatingą, būtent suaugusiesiems skirtą metodiką ir vadovaujantis pagrindiniais suaugusiųjų švietimo principais, pagerins įvairių atskirties grupių atstovų mokymosi sąlygas.

Vienas svarbiausių suaugusiųjų mokymo principų – praktikoje pritaikomų žinių pateikimas, t. y. suaugusieji per mokymo procesą turi suvokti, kad įgytos žinios jiems bus praktiškai naudingos, pritaikomos realiose gyvenimiškose situacijose. Taip pat suaugusiųjų mokymui ypač svarbus kompetencijomis grįstas mokymas, t. y. mokymas, suteikiantis suaugusiesiems žinių ir gebėjimų, kurias jie galėtų taikyti praktiškai („tai, ką gebama daryti, o ne tai, kas žinoma“ (G. Folley). Praktiškai taikyti žinias ypač svarbu dabartinėje kintančioje visuomenėje – suaugusiesiems turi būti suteiktos sąlygos įgyti tų kompetencijų, kurios jiems bus reikalingos norint sėkmingai įsitvirtinti darbo rinkoje. Taip pat rengiant suaugusiųjų švietimo metodiką svarbu prisiminti ir tai, kad „aukščiausia vertybė mokant suaugusiuosius yra besimokančiojo patirtis (M. Knowles)“. Suaugusieji, atėję mokyti, jau turi tam

tikros gyvenimiškos patirties. Todėl, rengiant mokomąją medžiagą suaugusiesiems, ypač svarbu taikyti kasdieniškų, gyvenimiškų situacijų pavyzdžius. Ypač svarbu mokant suaugusiuosius, socialinės atskirties grupių atstovus naudoti interaktyvius metodus (įvairių užduočių naudojimas, diskusijų skatinimas, kritinio mąstymo ugdymas). Taip pat reikšminga skatinti besimokančiųjų vidinį motyvaciją: besimokantieji turi suvokti, kad mokymasis jiems naudingas praktiškai.

„Andragoginės literatūros portfelį“ sudarysiančios knygos rengiamos remiantis minėtais suaugusiųjų mokymo principais. Tikimasi, kad įgyvendinant projektą sukurtos mokomosios priemonės suteiks galimybių ne tik mokytojams andragogams tikslingiau ir lengviau dirbti su suaugusiais, bet ir patiems suaugusiesiems bus parengta mokymą lengvinanti medžiaga.

Projekto rezultatai – mokomoji medžiaga suaugusiesiems mokytis

Kaip jau buvo minėta anksčiau, įgyvendinant projektą bus išleistos trijų tipų knygos: metodinės praktinės knygos, skaitinių vadovėliai ir teorinės knygos. Toliau vertėtų išsamiau pristatyti šių knygų specifiką ir jų teikiamą naudą socialinės atskirties mažinimo požiūriu. Galima būtų aptarti konkrečių knygų tikslus, jų turinį, nagrinėjamas temas ir taikomą metodiką.

Skaitinių vadovėlių parengimo tikslas – suprantama ir patrauklia forma pateikti suaugusiesiems, ketinantiems tęsti mokymąsi, įvairios informacijos aktualiomis šiuolaikinės visuomenės nariams temomis. Mokomųjų metodinių praktinių knygų parengimo tikslas – suaugusiesiems tinkamomis, įdomiomis, reikiamo lygio priemonėmis padėti asmenims, grįžtantiems į mokymosi procesą, įveikti mokymosi iš naujo kliūtis. Šios knygos skirtos anksti palikusiems mokyklą, ilgalaikiams bedarbiams, gyvenantiems nutolusiose kaimo vietovėse, moterims, grįžusioms po vaikų priežiūros atostogų, iš įkalinimo įstaigų grįžusiems asmenims.

Skaitinių vadovėliuose nagrinėjamos temos skiriamos tikslinės grupės bendrųjų gebėjimų, šiuolaikinio ekonominio, teisinio, sociokultūrinio raštingumo bei bendra-

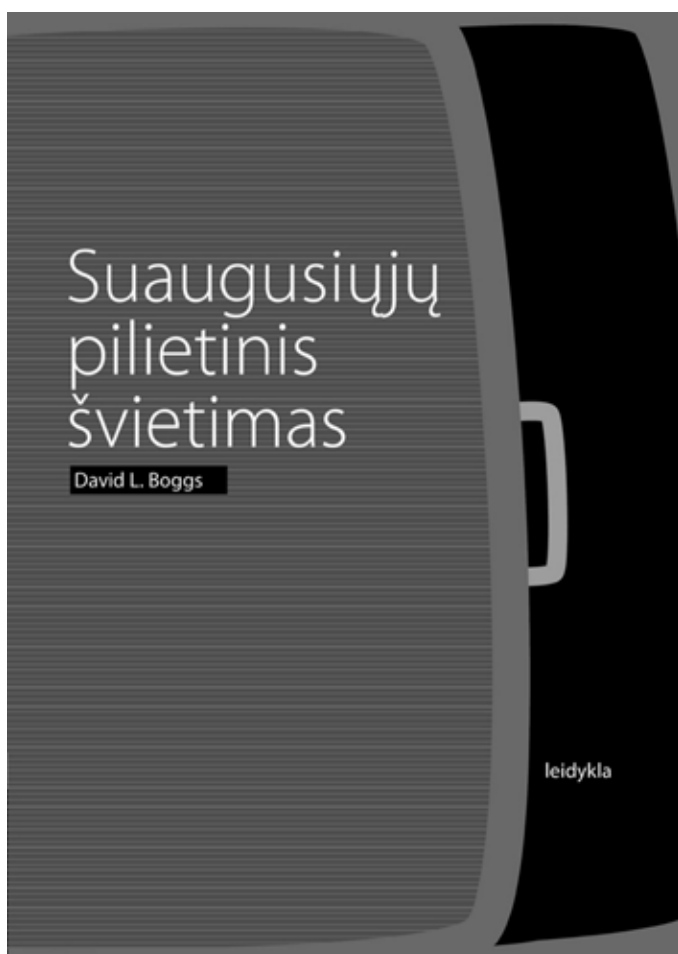
vimo ir savęs pažinimo įgūdžiams ugdyti. Įgyvendinant projektą ketinama išleisti penkis skaitinių vadovėlius, kurie preliminariai vadinami:

- „Ekonominio gyvenimo mitologija ir kasdienybė“;
- „Kasdienio ir socialinio gyvenimo tikrovė“;
- „Moters pasaulis“;
- „Teisė kiekvienam“;
- „Europos pamokos“.

Kai kurios šių knygų, remiantis Švedijoje taikoma „Easy to Read“ metodika, rengiamos esamų vadovėlių moksleiviams ar mokytojų knygų pagrindu.

Metodinės praktinės knygos taip pat skiriamos tikslinės grupės šiuolaikiniam raštingumui ugdyti, dalyvavimui bendruomenės gyvenime aktyvinti. Metodinių praktinių knygų komplektą sudarys šios knygos, kurios preliminariai vadinamos:

- „Mokymosi pagrindai“;
- „Dalyvavimo pagrindai“;

„Andragoginės literatūros portfelio“ knygos viršelio pavyzdys

- „Komunikacijos pagrindai“;
- „Matematinio raštingumo pagrindai“;
- „Informacinių technologijų pagrindai“.

Taigi, kaip matome, tiek skaitinių vadovėliuose, tiek metodinėse praktinėse knygose nagrinėjamos temos bus aktualios ir praktiškai naudingos besimokantiems suaugusiems.

Knygose taikoma metodika

Abiejų tipų knygose, tiek metodinėse praktinės, tiek skaitinių vadovėliuose, taikomi suaugusiesiems tinkami interaktyvūs mokymo metodai.

Skaitinių vadovėliai yra rengiami iš dalies pritaikant Švedijos švietimo ministerijos centro „The Centre for Easy-to-Read“ (Lengvo skaitymo centras) metodiką, skirtą sunkiau skaitantiems ir žemesnį išsilavinimą turintiems žmonėms, ypatingą dėmesio skiriant socialinės atskirties grupių asmenims. „Easy-to-Read“ būdu parengti skaitiniai suprantama ir aiškia forma pateiks suaugusiesiems reikalingą medžiagą, tai savo ruožtu padės besimokantiems lengviau perprasti informaciją, gilinti žinias.

Šiuose vadovėliuose taikomi supaprastinti pamokos modeliai, ten pateikiama informacija, jos apimtis, pobūdis ir sudėtingumas yra orientuotas į suaugusiuosius, jų savarankišką darbą arba darbą vadovaujant andragogui. Skaitinių vadovėliai išsiskiria iš kitų iki šiol leistų vadovėlių savarankiškai atliekamų užduočių pobūdžiu ir tinkamumu, kuris yra kitoks nei mokiniams skirtų knygų. Taip pat reikėtų pažymėti, kad leidžiant šias knygas kai kuriose jų numatomas ir neįprastas leidinių maketas, supaprastinta sakinių struktūra, iliustracijos. Tikimasi, kad šios knygos tiks ne tik sunkiau skaitantiems, bet ir specialiųjų poreikių turintiems asmenims. Pavyzdžiui, vadovėlių „Teisė kiekvienam“ ir „Europos pamokos“ tekstuose yra pateikiama tinkamesnė informacija, atrinktos tam tikros, autorių nuožiūra, suaugusiesiems aktualios temos. Šių leidinių rengimas yra pakankamai novatoriškas Lietuvos kontekste, atspindintis suaugusiųjų švietimo įstaigų pedagogų nuolatos išsakomus poreikius. Tiesioginių analogų rengiant tokio pobūdžio knygas ir patirties Lietuvoje nėra.

Metodinės praktinės knygos yra rengiamos pagal tarp-tautinių suaugusiųjų švietėjų grupių parengtas metodikas. Šiose knygoose, kaip ir vadovėliuose, naudojama suaugusiesiems, ypač atskirties grupių atstovams svarbi praktinė teorinių dalykų mokymo suaugusiųjų auditorijoje patirtis, akcentuojamas mokymasis kasdienėse situacijose, besimokančiųjų gyvenimiškoji patirtis, jos taikymas įvairiomis aplinkybėmis. Metodinėse praktinėse knygoose pateikiamos užduotys yra skirtos asmeniškai tobulėti ir formuoti suaugusiųjų praktinę veiklą tai savo ruožtu padės mokiniams įgytas žinias integruoti į kasdienį gyvenimą.

Andragogikos teorijos knygos – teorinis suaugusiųjų mokymo pagrindas

Trečioji portfelio leidinių grupė, teorinės knygos, turėtų padėti mokytojams andragogams įgyti teorinį pagrindą, padėsiantį suvokti darbo su suaugusiais metodus, jų mokymo esmę (pavyzdžiui, kokią mokymo metodiką taikyti ir pan.). Teorinės knygos skirtos ir andragogikos specialistams – profesionalams, studijuojantiems pedagoginės krypties disciplinoms ir dirbti su suaugusiais ketinantiems asmenims, taip pat dirbantiems praktikams. Numatomos išleisti knygos andragogikos ekspertų atrinktos remiantis tam tikrais principais: teorinių knygų komplektą sudaro andragogikos teorijos klasikos knygos, knygų sąrašas apima ir naujausių andragogikos teorijos literatūrą. Komplektą sudarysiančios knygos yra siejamos su andragoginių kompetencijų įgijimu, orientuotos į tikslines grupes, atspindi įvairių šalių andragogikos laimėjimus. Aštuoniose knygoose nagrinėjamos įvairios temos: andragogikos istorija ir teorija, analizuojami suaugusiųjų mokymo proceso organizavimo, turinio planavimo klausimai, socialinio kapitalo, pilietiškumo ugdymo temos, pristatomos andragogikos ir kitų disciplinų sąsajos (filosofijos, psichologijos, antropologijos ir kt.). Teorinių knygų komplektą sudarys žymių andragogikos atstovų M. S. Knowleso, M. Tigho, N. Longwoth'o, H. Sieberto bei kitų autorių knygos.

Teorinės knygos apima įvairias suaugusiųjų mokymo sritis, o tai savo ruožtu ugdo platesnį suaugusiųjų švietimo suvokimą. Kadangi Lietuvoje yra jaučiamas didelis andragogikai skirtos literatūros lietuvių kalba trūkumas, šių

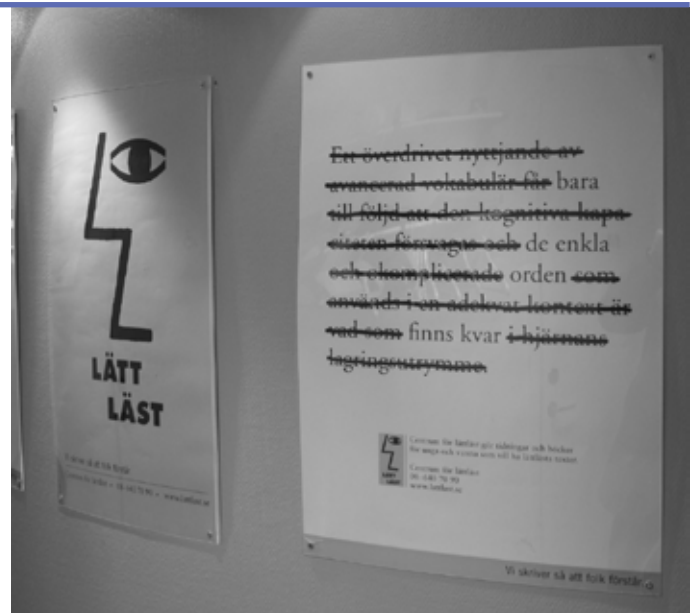
knygų leidimas ypač naudingas tiems, kas neskaito užsienio kalbomis.

Vietoje išvadų

Vietoje išvadų galima būtų pateikti keletą projektą atspindinčių skaičių. Įgyvendinant projektą metu bus išleista aštuoniolika knygų bendru dvidešimt aštuonių tūkstančių leidinių tiražu. Knygos bus išdalytos po visą Lietuvą suaugusiųjų švietimo įstaigoms, bibliotekoms ir švietimo centrams. Taigi jomis bus aprūpintos pagal formalaus ir neformalaus suaugusiųjų švietimo programas dirbančios institucijos. Planuojama, kad leidiniai šias institucijas pasieks šių metų pabaigoje. Tikimasi, kad projekto naudą pajus apie 170 tūkstančių asmenų: mokytojų, dirbančių su suaugusiais, aukštųjų mokyklų studentų ir dėstytojų bei pačių besimokančiųjų. Tikimasi, kad sukurtos knygos prisidės prie palankių mokymosi sąlygų suaugusiesiems kūrimo: mokymo kokybės gerėjimo, patrauklios ir prieinamos mokymosi aplinkos bei sudarys palankias sąlygas andragogams į suaugusiųjų mokymosi procesą įdiegti inovatyvius mokymo metodus.

Naujos mokymosi technologijos: skaityti lengva!

Įvairiose šalyse daugiau žmonių, nei galima įsivaizduoti, stokoja įvairios rašytinės informacijos suvokimo ir supratimo įgūdžių. Tyrimai rodo, kad daugelyje šalių apie 25 procentai ar daugiau suaugusiųjų negauna tinkamai suprasti skaitomos informacijos ar įvairaus pobūdžio literatūros. Lietuvoje dedamos pastangos, kad sunkiau skaitantiems būtų pritaikyta esama literatūra ir sukurtos naujos mokymo priemonės. Šio darbo patirties Švedijoje sėmęsi Lietuvos ekspertai dalijasi savo įspūdžiais.

Reklaminiame stende demonstruojama teksto supaprastinimo metodika

Lietuvoje 2005 metais atliktas sociologinis tyrimas „Skaitymo mastas, kryptingumas ir poreikiai“ rodo, kad nuolat daugiau ar mažiau knygas skaito du trečdaliai, o dažnai – mažiau negu trečdalis gyventojų. Mažai skaito įvairaus amžiaus asmenys. Dažniausiai skaito turintieji aukštąjį išsimokslinimą, rečiausiai – pradinį ir pagrindinį. Daugiausiai skaito didžiųjų miestų, mažiausiai – kaimo vietovių gyventojai. Lietuvos dienraščių ir vietos spaudos visiškai neskaito penktadalis gyventojų, o su skaitančiais kartą per mėnesį – beveik trečdalis. Pilietiškumo ir raštingumo požiūriu tai prastas rodiklis, nes nesugebėjimas susipažinti su periodine spauda, ypač analitine publicistika, sunkina žmonių galimybes visavertiškai dalyvauti visuomenės įvykiuose. Minėto sociologinio tyrimo išvados rodo, kad dideli socialiniai ir regioniniai skirtumai sunkina tolygų kalbos tobulinimo ir skaitymo įgūdžių ugdymą.

Siekdama skatinti įvairaus amžiaus ir socialinių grupių gyventojus daugiau skaityti, gerinti jų skaitymo įgūdžius,

taip pat kelti skaitymo prestižą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2006 m. lapkričio mėnesį patvirtino „Skaitymo skatinimo programą“, kuri bus įgyvendinama 2006–2011 metais.

Tikimasi, kad įgyvendinus šią programą padaugės nuolat ir dažnai skaitančių įvairaus amžiaus gyventojų, taip pat įvairių socialinių sluoksnių, grupių ir tautybių atstovai turės daugiau lygių galimybių tobulinti kalbą, palengvės jų integracija į visuomenę ir bus sudarytos palankesnės sąlygos gyventojams mokytis visą gyvenimą.

Šiame straipsnyje norėtume pasidalyti Švedijos „Easy-to-Read“ centro patirtimi, leidžiant „lengvo skaitymo“ knygas, skirtas sunkiau skaitantiems žmonėms.

„Easy-to-Read“ centras Švedijoje

Beveik prieš 40 metų Švedijoje eksperimento būdu buvo pradėta leisti literatūra, parengta pagal „Easy-to-Read“ (liet. Lengva skaityti) metodiką. Siekiant efektyviau koor-

dinuoti tokio pobūdžio leidinių leidybą, Švedijos Parlamento sprendimu 1987 metais buvo įsteigtas „Easy-to-Read“ centras, kurio pagrindinė funkcija – rengti ir publikuoti įvairią „lengvo skaitymo“ literatūrą bei leidinius. Šiuo metu „Easy-to-Read“ centras yra stipriai išplėtojęs savo veiklą ir dabar ne tik rengia ir publikuoja knygas bei leidinius, bet ir leidžia savaitraštį „8 SIDOR“ (liet. 8 puslapiai), organizuoja įvairius kursus, kuria „lengvo skaitymo“ leidinių rengimo metodiką, teikia informaciją ir pan.

Suaugusiųjų, turinčių skaitymo sunkumų, grupei dažniausiai priskiriami mažai raštingi, anksti iš švietimo sistemos iškritę, turintys ar turėję mokymosi problemų, negalūs asmenys, migrantai ir pan. Kita vertus, tai gali būti ir žmonės, tiesiog negebantys tinkamai suprasti šiuolaikinės informacijos, kuri yra modernios visuomenės pagrindas. Pavyzdžiui, šiems asmenims gali būti nepakankamai aiškios užduotys darbo vietoje, taip pat sunkiau suprantama ir kita įvairaus pobūdžio vieša informacija.

„Lengvo skaitymo“ literatūros ar informacijos rengimas ir leidyba įtvirtina nuostatą, kad visi žmonės yra lygūs ir nepriklausomai nuo etninės kilmės, kultūros ar asmeninių gebėjimų turi teisę gauti informaciją atitinkančią jų poreikius.

Siekis padėti šiems asmenims tinkamai ir adekvačiai suvokti informaciją yra vertinamas kaip vienas iš atviros,

demokratinės visuomenės bruožų, kuris didina jų integraciją ir dalyvavimą šiuolaikinės visuomenės gyvenime.

Dažniausiai užduodami klausimai apie „Easy-to-Read“ metodiką

„Lengvo skaitymo“ literatūra pirmiausia yra rengiama rašant tekstus paprasta ir suprantama forma, kuri yra pritaikyta suaugusiems skaitytojams. „Lengvo skaitymo“ teksto pagrindas yra aiškus turinys, suprantama kalba, iliustracijos ir specialus grafinis teksto išdėstymas lape.

Skaitydami žmonės gali pasisemti naujų įdėjų, minčių, patirties ir turi galimybę nuolat tobulėti. Galimybė naudotis įvairiais informacijos šaltiniais yra pripažįstama kaip kertinė demokratinė žmogaus teisė. Yra labai svarbu būti „gerai informuotam“ norint sėkmingai dalyvauti visuomenės socialiniame gyvenime. Kita vertus, tai ir gyvenimo kokybės klausimas. Gebėjimas savarankiškai gauti ir priimti reikiamą informaciją suteikia žmogui pasitikėjimo savimi, plečia jo galimybes, atveria naujoves.

Pagrindinės „Easy-to-Read“ literatūros tikslinės grupės Švedijoje – sunkiau skaitantys asmenys, turintys intelekto ar protinę negalią, kurtieji (kuriems pirmoji kalba yra gestų), sergantys disleksija (turintys rašymo ar skaitymo sunkumų), senyvo amžiaus žmonės, menką išsilavinimą turintys, socialinės atskirties grupių atstovai, imigrantai ir pan.

Lentelėje pateiktas originalaus teksto ir jo adaptacijos pagal „Easy-to-Read“ metodiką pavyzdys.

Ištrauka iš Aleksandro Diuma romano „Grafas Montekristas“

Originalus tekstas	„Easy-to-Read“ tekstas	Siūlome ir Jums pamėginti „supaprastinti“ šį tekstą
1815 m. vasario 24 d. Notre-Dame de la Garde sargyba pranešė apie tristiebio laivo „Faraonas“, plaukiančio iš Smirnos, Triesto ir Neapolio, atvykimą. Kaip įprasta, pakrantės laivavedys, skubiai palikęs uostą, nuplaukė iki Ifo pilies ir įplukdė palikęs laivą tarp Cap de Morgiou ir Riou salos.	1815 m. vasario 24 d. prancūzų laivas įplaukė į Marselio uostą pietų Prancūzijoje. Laivas vadinosi „Faraonas“.	1815 m. žiemą.....

„The Centre for Easy-to-Read“ direktorius Broras Tronbacke’as, knygų autoriai: Rasa Aškeitytė-Degėšienė ir Liutauras Degėsys, Švedijos žmonių su specialiais poreikiais ugdymo instituto direktoriaus pavaduotojas Peras Ch. Gunvallas, knygos autorius Gintautas Bužinskas ir Švietimo ir mokslo ministerijos Tęstinio mokymo skyriaus vyr. specialistė Audronė Šileikytė

„Easy-to-Read“ literatūra nėra rengiama tik vienu sudėtingumo lygiu. Tam, kad būtų tinkamai patenkinti visų tikslinių grupių poreikiai, ji rengiama trimis skirtingais lygiais – nuo labai paprasto, kuriame informacija pateikiama tik iliustracijomis, iki aukštesnio lygio, kuriam reikia atitinkamų skaitymo įgūdžių, bet vis dėlto išlieka paprastesnis nei įprastos knygos ar laikraščiai.

Švedijoje publikuojami „Easy-to-Read“ leidiniai yra gana įvairūs, pavyzdžiui, tai gali būti tiek klasikinės literatūros ar kitų jau išleistų knygų adaptacijos, tiek leidiniai ar knygos, iš karto parengtos „lengvo skaitymo“ stiliumi. Leidžiant šiuos leidinius mėginama apimti kuo įvairesnes literatūros formas ir rūšis – poeziją, romanus, noveles, humoreskas, detektyvus, praktinės informacijos tekstus ir kt.

Nors „Easy-to-Read“ tikslinės grupės ir jų poreikiai gana skirtingi, paprastai šios literatūros skaitytojų ratas būna platesnis nei tikimasi.

Per metus „Easy-to-Read“ centras išleidžia apie 15–20 knygų, leidinių ir keletą garso įrašų kasečių. Šie leidiniai būna pažymėti „ETR“ ženklu.

Pagrindinės gairės „Easy-to-Read“ teksto rengėjams

Dvidešimties metų Švedijos „Easy-to-Read“ centro patirtis leidžia suformuluoti tik pačias pagrindines gaires tekstų rengėjams.

„Lengvai skaitoma“ medžiaga pirmiausia turi būti „lengvai suprantama“. Tai ne vien žodžių reikšmių iškodavimo problema. Skaitymas turi suteikti tam tikros informacijos ir patirties, kuri stimuliuotų mąstymą ir vaizduotę.

„Easy-to-Read“ teksto rengėjui gali būti ypač sunku pritaikyti jau parašytą literatūros kūrinį lengvam skaitymui. Tai nėra vien gero lengvai skaitomo teksto sukūrimo problema. Labai svarbu perteikti originalų autoriaus stilių, kūrinio atmosferą ir jausmus.

Rašyti paprastai nėra lengva. Dažnai sudėtinga išlaikyti pusiausvyrą tarp paprastumo ir banalumo, pasidaro svarbus kiekvienas žodis.

Svarbiausia neriboti autorių kūrybinės laisvės ir netaikyti daugybės apribojimų nei rašytojams, nei iliustruotojams, nei fotografams. Siūloma leisti patiems kūrėjams patirti darbo kuriant „lengvo skaitymo“ knygas malonumą.

Regiant „Easy-to-Read“ tekstus, rekomenduojama vadovautis tam tikrais reikalavimais:

- Svarbu rašyti konkrečiai, vengiant abstrakcijų ir perkeltinių prasmų;
- Svarbu – logika. Veiksmas turi turėti vieningą „giją“ ir logišką tęstinumą;
- Turinio veiksmas turi būti tiesioginis ir paprastas – be didelių įžangų ir daugelio detalių (kaip antai datos, skaičiai, tikslūs vietovių apibūdinimai ir pan.);
- Reikėtų vengti simbolių kalbos (metaforų), nes skaitytojui tai gali būti sunkiau suprantama;
- Rašykite glaustai – nesupinkite keletos veiksmy ar temų viename sakinyje, tos pačios frazės žodžius geriausia išdėstyti toje pačioje eilutėje;
- Venkite sunkių žodžių, tačiau kalba turėtų atitikti suaugusio žmogaus kalbos pobūdį;
- Jeigu vartojate sudėtingesnius žodžius, būtinai juos paaiškinkite;
- Iliustracijos turi tiesiogiai atitikti ir papildyti tekstą;
- Atkreipkite dėmesį į teksto išdėstymą lape – jis turėtų būti išdėstytas aiškiai, patogiai (reikėtų naudoti plačias paraštes, didesnius tarpus tarp eilučių ir pan.) ir atskirtomis pastraipomis su tam tikrų eilučių skaičiumi; tekstas ar knyga jokia būdu neturėtų panašėti į vaikiškus leidinius.

Kiti „Easy-to-Read“ pobūdžio informacijos šaltiniai

Daugeliui žmonių, kurie nepratę ar kurie tiesiog nelabai mėgsta skaityti, „lengvo skaitymo“ leidiniai gali sukelti susidomėjimą skaityti laikraščius ar knygas. Švedijoje stebimas akivaizdus teigiamas tokios literatūros poveikis: žmonės, kurį laiką skaitę „lengvo“ pobūdžio leidinius ir patobulinę skaitymo įgūdžius, pradeda skaityti ir kitokio pobūdžio knygas ar laikraščius.

Gali atrodyti, kad nėra gerai skatinti žmones skaityti supaprastintus tekstus užuot skaičius „originalią“ literatūrą ar informaciją, kuri padėtų jiems integruotis į visuomenę. Tačiau lengvai skaitoma medžiaga yra reikalinga.

Svarbu užtikrinti, kad kiekvienas šalies pilietis galėtų tinkamai ir adekvačiai suprasti įvairią politinę, ekonominę ar socialinę informaciją. Pavyzdžiui, informaciją apie valstybės funkcionavimą, vyriausybę ir jos veiklą, rinkimų informaciją, įvairią teisinę, žmogaus ir piliečio teisių, socialinių garantijų ir kitą panašią informaciją. Todėl svarbu, kad radijuje ir televizijoje įvairių tematikų laidose informacija būtų pateikiama ir „supaprastinta“ forma. Taip pat daugeliui žmonių būtų naudinga, jeigu tokią informaciją būtų galima rasti laikraščiuose, interneto svetainėse ar kituose informacijos šaltiniuose.

„Easy-to-Read“ literatūra Lietuvoje

Įgyvendinant Švietimo ir mokslo ministerijos kartu su partneriais vykdomą ir anksčiau šiame leidinyje išsamiau pristatytą ESF projektą „Suaugusiųjų mokymo galimybių plėtra: andragoginės literatūros portfelis“ 2006 m. birželio mėnesį keletas skaitinių vadovėlių autorių lankėsi Švedijoje „Easy-to-Read“ centre.

Viešnagėje vadovėlių autoriai turėjo galimybę susipažinti su „Easy-to-Read“ pobūdžio leidinių rengimo metodika, per pratybas patys galėjo pamėginti pritaikyti šią metodiką rašydami ir adaptuodami tekstus.

Iš aštuoniolikos planuojamų parengti andragoginių projekto leidinių kai kurie bus parengti taikant Švedijos „Easy-to-Read“ centro metodiką. Šie skaitinių pobūdžio vadovėliai bus skirti suaugusiems, anksti iškritusiems iš švietimo sistemos ir ketinantiems po pertrauktos vėl pradėti mokytis, taip pat sunkiau skaitantiems ar tiesiog norintiems aktualiomis temomis praplėsti savo akiratį.

Vadovėliai, kaip ir numato švediška metodika, rengiami pritaikant esamus mokinių vadovėlius suaugusiųjų poreikiams.

Audronė Šileikytė

Parengta pagal Švedijos „Easy-to-Read“ centro informaciją

Priklausomų nuo narkotinių medžiagų asmenų darbinė reintegracija – atsakas į socialinę atskirtį

Narkomanijos problema – subtili ir nevie-nareikšmė. Šiandien visuomenėje sklendo daugybė mitų ir stereotipų apie narkoma-nijos reiškinių, jos priežastis, padarinius ir pačius narkotikų vartotojus. Iškreiptas pro-blemos suvokimas, pirminė reakcija, skati-nanti bausti nuo narkotikų priklausomus žmones, trukdo blaiviai žvelgti į problemą ir jos sprendimus. Aušra Malinauskaitė pa-sakoja apie socialinės ir darbinės nuo nar-kotinių medžiagų priklausomų asmenų reintegracijos projektą „Nugalėk priklausomybę“, siekiantį užmegzti tolerantišką ir abipusiškai naudingą dialogą tarp visuo-menės ir į ją grįžtančių nuo žalingos pri-klausomybės besivaduojančių narių.

Apie narkomanijos problemą vis dažniau kalbama žinia-sklaidoje. Tačiau ne visi supranta, kad tai liga, kad pri-klausomus nuo narkotikų asmenis reikia ne bausti, o gydyti ir sudaryti sąlygas grįžti į visuomenę. Būtiniausios medicininės pagalbos suteikimas yra tik labai mažas žingsnelis. Baigę gydymo programas, priklausomi nuo narkotinių medžiagų asmenys dažnai vėl grįžta prie svai-ginančių medžiagų vartojimo. Siekiant padėti priklausomybę turinčiam asmeniui atsakyti narkotinių medžiagų vartojimo ir padėti atkurti socialinius įgūdžius, ryšius su šeima ir bendruomene bei įsitraukti į darbo rinką, reikia ieškoti įvairių pagalbos metodų, kurie apimtų visus as-mens gyvenimo aspektus, siekiant įgyvendinti pagrindi-nius tikslus – integraciją į visuomenę ir socialinės atskir-ties mažinimą.

Sėkmingos priklausomų nuo narkotinių medžiagų asmenų integracijos į visuomenę etapai yra išaiškkinimas – gydymas – socialinė ir darbinė rehabilitacija – integra-cija. Vilniaus priklausomybės ligų centras kartu su kitais socialiniais partneriais (Vilniaus miesto savivaldybės ad-ministracija, VšĮ Socialiniai paramos projektai, Vilniaus kooperacijos kolegija) pasirašė EQUAL programos vystymo bendrijos sutartį ir nuo 2004 m. įgyvendina projektą „Nugalėk priklausomybę“. Darbinės rehabilitacijos prak-tika įprasta Italijoje, Prancūzijoje, bet Lietuvoje tai – pir-mas kartas. Šis projektas skirtas asmenims, priklausomiems nuo narkotinių medžiagų ir dalyvaujantiems arba sėkmingai baigusiems rehabilitacijos programas.

Tikslas – motyvuoti priklausomus nuo narkotinių medžiagų asmenis dalyvauti darbo rinkoje ir gauti legalias pajamas bei jų darbinių įgūdžių lavinimas viešojo maitinimo ir aptarnavimo srityje (salotų baras „Mano Guru“). Paslaugos trukmė – 5 mėnesiai. Vieta – salotų baras „Mano Guru“ Vilniuje.

Partnerių dalyvavimas projekte:

- Vilniaus priklausomybės ligų centras – atsakingas už priklausomų asmenų motyvavimą dalyvauti programoje, pirminę dalyvių atranką, psichologinį ir socialinį dalyvių konsultavimą;
- Vilniaus m. savivaldybė – atsakinga už visų programoje dalyvaujančių socialinių partnerių bendradarbiavimo užtikrinimą, suteikia patalpas ir dalinę finansinę paramą programai vykdyti, vykdo projekto sklaidą;
- VšĮ Socialiniai paramos projektai – vykdo antrinę dalyvių atranką, kvalifikuoti viešojo maitinimo sektoriaus darbuotojai moko programos dalyvius darbinių įgūdžių pagal pasirinktą virėjo, barmeno, padavėjo profesiją;
- Vilniaus kooperacijos kolegija – atsakinga už profesinių (virėjo, barmeno, padavėjo) programų parengimą, teorinį dalyvių mokymą.

Atsisakyti vartoti narkotines medžiagas labai sunku, dėl įvairių priežasčių. Atsiranda daug kliūčių tokių asmenų resocializacijai: visuomenės požiūris į juos, socialinė jų aplinka, šeimos palaikymas, darbo paieška, socialinių įgūdžių praradimas, pritapimas prie bendraamžių ir kt. Nesant pakankamos socialinės ir psichologinės paramos, palaikymo, tolerancijos, asmenys po gydymosi kurso greitai vėl grįžta prie senų įpročių, senų draugų. Todėl šis projektas suteikia galimybę mažinti socialinę atskirtį ir integruotis į darbo rinką atkuriant jų darbinius bei socialinius įgūdžius. Šiuo projektu labiausiai patenkinti patys priklausomi nuo narkotikų asmenys. Tai patvirtina ir Tomas (25 metai), nuo paauglystės vartojantis narkotines medžiagas. „Priklausomybę nuo narkotinių medžiagų gydžiausi keletą kartų, nes vis atkrisdavau (vėl pradėdavau vartoti narkotines medžiagas). Visi į mane žiūrėjo kaip į šiukšlę, tad vėl pradėdavau vartoti, bet dabar viskas susitvarkė, daugiau nei metai nebevartuju, turiu darbą, neseniai sukūriau šeimą“ – teigia vaikinai. Priklausomybę nuo narkotinių medžiagų sergantis vaikinai mano, kad jis ir vėl būtų lengvai grįžęs prie narkotikų, jei jam nebūtų pasiūlyta dalyvauti VB „Nugalėk priklausomybę“ projekte.

Projekto metu suteikiamos profesijos pasirinktos dėl kelių priežasčių. Pirma, tai itin aukštos kvalifikacijos nereikalaujantis darbas (išskyrus virėjus), kuriam nereikia aukštojo išsilavinimo, tačiau ši profesija garantuoja pajamas. Antra, specialybių pasirinkimą lėmė šios srities darbuotojų trūkumas. Jauni žmonės suprato, kad už tokį patį darbą kitose Europos šalyse galima užsidirbti daugiau, nemažai barmeno, virėjo, padavėjo profesijas

„Nugalėk priklausomybę“ projekto vykdymo vieta – salotų baras „Mano Guru“ Vilniuje

turinčių asmenų išvyksta į užsienį. Kita vertus, negalvojama, kad tai turi būti profesija visam gyvenimui. Ji tiesiog gali padėti dalyviams įsiliesti į darbo rinką, paskui pagal poreikius jie gali mėginti studijuoti ar persikvalifikuoti į kitas specialybes.

Tomas sėkmingai dirbo šiame projekte ir įgijo padavėjo specialybę. Darbą salotų bare „Mano Guru“ apibūdino kaip „tolerancijos ir saugumo namus“, kur nuo nieko nereikėjo slėpti savo praeities. Salotų bare „Mano Guru“ nėra prekiaujama alkoholiu, nerūkoma.

Kadangi vaikinai pasižymėjo kaip stropus ir atsakingas darbuotojas, baigus projektą jam buvo pasiūlyta likti salotų bare „Mano Guru“ ir dirbti šio baro administratoriumi. Šį darbą vaikinai sėkmingai dirba iki šiol ir ragina kitus panašaus likimo draugus sekti jo pavyzdžiu. Baigę projektą dalyviai įgyja ne tik pažymėjimus, patvirtinančius įgytą specialybę, bet ir rekomendacijas būsimiems darbdaviams, motyvuojami ir mokomi, kaip reikia ieškoti darbo kitur.

„Mano Guru“ darbo rinkai išleido 19 priklausomybe nuo narkotinių medžiagų sergančių asmenų. Nemaža dalis jų sėkmingai įsidarbino kitose maitinimo įstaigose tiek Lietuvoje, tiek Vokietijoje, Airijoje. Šiuo metu projekte dar dalyvauja 4 asmenys ir laukiama daugiau nusprendusiųjų tokiu būdu grįžti į visuomenę.

Aprašyta Paslauga išskirtinė, naujoviška, pritaikoma kitų įstaigų veikloje, nes tokia socialinių partnerių sudėtis, kai socialinė atsakomybė paskirstoma tarp vietos savivaldos, nevyriausybinių, švietimo, verslo sektorių, tikslinės grupės ir darbdavių, yra novatoriška ir užtikrina jų teikiamų paslaugų pereinamumą, bendrą veiklos planavimą ir įgyvendinimą siekiant efektyvesnės priklausomybėmis sergančių asmenų reabilitacijos bei geresnių galimybių integruotis į darbo rinką.

Suaugusiųjų švietimas Lietuvoje 1991–1993 metais

Bendra suaugusiųjų švietimo situacija

Lietuvos valstybingumo atkūrimas atvėrė naujas socialinės, kultūrinės, ekonominės ir politinės raidos perspektyvas. Tai esminių lūžių ir permainų laikotarpis, kai keitėsi visa valstybės struktūra nuo kiekvieno piliečio vertybių bei asmeninių gyvenimo tikslų iki bendros valstybės teisinės sistemos pertvarkos. Reformos neaplenkė ir svarbios šalies švietimo sistemos dalies – suaugusiųjų švietimo, kuris šiuo laikotarpiu buvo svarbus, suteikė galimybę šalies gyventojams efektyviai prisitaikyti prie kintančių darbo ir gyvenimo sąlygų.

Tuometinis Švietimo ir mokslo ministerijos Suaugusiųjų švietimo skyriaus vyr. specialistas **Vytautas Burokas** taip apibūdino to meto Lietuvos suaugusiųjų švietimo situaciją.

„Šiuo metu padėtis Lietuvoje gana liūdna. Tik apie 1,5 % suaugusiųjų mokosi formaliojo mokymosi sistemoje, maždaug tiek pat lanko neformaliojo lavinimosi kursus. Tai reikštų, kad suaugęs žmogus savo darbinės veiklos metu tik 1–2 kartus gautų naujų žinių, tobulintų savo mokėjimus ir įgūdžius. Tai būtų katastrofa Lietuvai ir žmonėms.“

(Suaugusiųjų švietimas Lietuvoje. Vytautas Burokas. Savišvieta. Informacinis leidinys. 1993 m. gruodis, 1994 m. sausis)

Panašiai situaciją vertino ir to meto Pedagogikos instituto vyresnioji mokslinė bendradarbė **Edita Trečiokienė**.

„Lietuvoje, kaip ir kitose posocialistinėse šalyse, žmonės buvo įsitikinę, kad asmuo, gavęs tam tikrą išsilavinimą, yra garantuotas, jog žinių pakaks jam visą gyvenimą. Dabar Lietuvoje vyksta sudėtingas žmogaus psichologinio persitvarkymo ir adaptavimosi prie naujų sąlygų procesas. Žmonės skausmingai suvokia, jog patiems reikia savimi pasirūpinti. Jis pats turi ieškoti, kur toliau mokytis,

šiam numeryje toliau apžvelgiama suaugusiųjų švietimo istorinę raidą ir pradeda publikuoti ištraukas iš 1991–1993 metų informacinių švietimo leidinių bei oficialių dokumentų, kurie ne tik atspindi to meto Lietuvos suaugusiųjų švietimo situaciją, turinį, keliamus uždavinius, bet kartu padeda geriau suprasti ir įvertinti suaugusiųjų švietimo raidos pažangą šiandien.

kaip kasdien ugdytis, kad matytų savo veiklos perspektyvą dinamiškoje visuomenėje.“

(Suaugusiųjų mokymosi motyvai. Edita Trečiokienė. Savišvieta. Informacinis leidinys. 1993 m. gruodis, 1994 m. sausis)

Kiek optimistiškiau apie suaugusiųjų švietimo raidą ir perspektyvas 1993 metais kalbėjo Kultūros ir švietimo ministerijos suaugusiųjų švietimo ir tęstinio ugdymo skyriaus viršininkas **Edmundas Normantas**.

„Atkūrus nepriklausomybę, maždaug po metų Kultūros ir švietimo ministerijos vadovybė pradėjo rimčiau domėtis suaugusiųjų švietimo reikalais. Dėl įvairių priežasčių paveldėta sistema labai staigiai pradėjo žlugti. Sparčiai mažėjo suaugusiųjų žmonių, besimokančių bendrojo lavinimo mokyklose, skaičius. Nyko ir profesinių, aukštesniųjų bei aukštųjų mokyklų neakivaizdiniai ir vakariniai skyriai. Be savo buvusių šeiminių – ūkio šakų ministerijų – nebepajėgė normaliai dirbti įvairūs profesinio mokymo bei tobulinimosi centrai. Dalis jų buvo uždaryti, kituose sumažėjo norinčiųjų ir galinčiųjų mokytis profesijos ar tobulintis. Vis sunkiau vertėsi „žinijos“ draugija.

Kartu su šiuo nykimo procesu visuomenėje vyko ir suaugusiųjų švietimo atgimimas. Atsirado vis daugiau įvairių kursų – kalbų, verslo, darbo su kompiuteriais ir pan. Jie tenkina aktyviosios (ir pasiturinčios) visuomenės dalies, suprantančios švietimosi praktinę naudą ir norinčios, nelaukiant valstybinių sprendimų, užsitikrinti ateitį sparčiai kintančiame Lietuvos ūkyje. Antra vertus, mūsų valstybė aktyviai pradėjo ieškoti efektyvių būdų, kurie leistų pasirengti perkvalifikuoti bedarbius.

Suprasdama šios didžiausios švietimo srities svarbą (Europos šalyse švietime kasmet dalyvauja maždaug trečdalis suaugusiųjų), Kultūros ir švietimo ministerija įkūrė Suaugusiųjų švietimo ir tęstinio ugdymo skyrių. Pagrindiniai jo uždaviniai – padėti susikurti Lietuvoje šiuolaikinei suaugusiųjų švietimo sistemai, įsteigti organizacines jos struktūras ir skatinti jų veiklą, rengti šiai sistemai reikalingą juridinę bazę.

Per pusantrų metų skyrius šiek tiek išsiplėtė – nuo dviejų iki penkių darbuotojų. Darbo pradžia buvo skirta licencijavimo veiklai ir susipažinti su Europos šalių suaugusiųjų švietimo sistemomis – jau turėjome šiek tiek literatūros apie Šiaurės šalių sistemas anglų kalba ir literatūros apie Vokietijos švietimą. Kartu buvo rengiami pasiūlymai dėl Darbo biržos veiklos, perkvalifikuojant bedarbius, o bendradarbiaujant su Socialinės apsaugos ministerija – dėl perkvalifikavimo centrų sistemos Lietuvoje. Parengus bendrą projektą, buvo išsiųsta pirmoji 15 mokytojų grupė 4 savaitių kursams į vieną Danijos suaugusiųjų švietimo centrą, grupė švietimo darbuotojų dalyvavo seminaruose Šiaurės šalyse, skirtuose suaugusiųjų neformaliajam švietimui, kuriamos naujo tipo mokyklos.

Juridinėje srityje pagrindiniai skyriaus darbai susiję su Lietuvos švietimo koncepcija, licencijavimo nuostatais, Vyriausybės nutarimų suaugusiųjų švietimo klausimais projektų rengimu ir pirmųjų dokumentų, reguliuojančių šią švietimo sritį, projektų rengimu. Šios veiklos tikslas – suskurti palankias sąlygas legaliai suaugusiųjų švietimo įstaigų veiklai. Sukūrus tokias sąlygas, atsirastų galimybės labiau prieinamiems kalbų, darbo su kompiuteriais, šiuolaikinės ekonomikos ir kitiems kursams.

Svarbi veiklos sritis susijusi su valstybinės kalbos mokymosi programomis.

Skyrius skatina ir remia suaugusiųjų švietimo mokslininkų profesionalų rengimą. Jų stygius buvo viena iš esminių priežasčių, trukdančių vystyti suaugusiųjų švietimo sistemas. Nebuvo ir dabar dar nėra mokslininkų, kurie būtų šios švietimo srities specialistai. Šią veiklą pradėjo keli Pedagogikos instituto bendradarbiai, pavieniai Kauno technikos universiteto, Mokytojų kvalifikacijos instituto darbuotojai. Ieškoma galimybių pasiūsti nors keletą jaunų žmonių į aspirantūrą užsienyje šioje mokslo srityje. Suaugusiųjų švietėjams pavyko susiburti į savąją Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociaciją."

(Kas yra kas. Lietuvos suaugusiųjų švietimo sistema. 1993 m. sausis–balandis. Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija)

1992 metų Lietuvos švietimo koncepcijoje keliami tikslai kartu su valstybingumo atkūrimu siekti ir radikalios švietimo sistemos reformos.

„Valstybingumo atkūrimas atvėrė naujas, tautos siekius atliepančias Lietuvos socialinės, kultūrinės, ekonominės ir politinės raidos perspektyvas. Lietuvos visuomenė kartu su kitais pokomunistiniais kraštais išgyvena esmingo istorinio posūkio metą, kuris duoda Lietuvai galimybę, įsijungiant demokratinės Europos sąrangon, maksimaliai išlaisvinti okupacijos metais slopintas tautos kūrybines galias, sukurti modernią, atvirą, polilogišką, darnią laisvų piliečių visuomenę.

<...>

Okupacijos sąlygomis prasidėjusioje švietimo reformoje sąlygiškai galima išskirti keturis etapus:

I reformos etape (iki 1990 m. kovo 11 d.) atlikti šie darbai:

- paskelbta (1988 m. pabaigoje) Tautinės mokyklos koncepcija;
- pradėtos burti Lietuvos pedagogų, mokslininkų, menininkų jėgos, siekiant sukurti naujas, savosios tautos kultūra pagrįstas ugdymo turinio programas, vadovėlius, mokymosi priemones;
- parengti teoriniai švietimo reformos pagrindai (mokyklų tipų, ugdymo turinio koncepcijos) bei juridiniai refor-

mos dokumentai (švietimo įstatymas, mokyklų nuostatai ir t. t.).

II etape, prasidėjusiame atkūrus Lietuvos valstybę:

- reorganizuotos švietimo valdymo struktūros – Kultūros ir švietimo ministerija, savivaldybių švietimo skyriai;
- pradėta profesinių ir aukštesniųjų mokyklų pertvarka;
- prasidėjo pokyčiai aukštųjų mokyklų sistemoje (reorganizuojama studijų, doktorantūros tvarka, priimtas Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas);
- priimtas Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, įteisinęs konceptualias švietimo reformos nuostatas ir sudaręs juridinį pagrindą švietimo sistemos pertvarkai.

III, dabartiniame etape, truksiančiame ligi 1998 m.:

- kuriama vieninga tęstinė (permanentinė) Lietuvos švietimo sistema, aprėpianti formalųjį ir neformalųjį švietimą, išplėtotą valstybinių ir privačių švietimo įstaigų tinklą; III etapo darbus detalizuoja švietimo reformos programa.“

(Bendroji dalis. Lietuvos švietimo koncepcija. Lietuvos Respublikos kultūros ir švietimo ministerija. 1992 m.)

Koncepcijoje taip pat skirta vietos ir suaugusiųjų švietimui.

„Neformalusis suaugusiųjų švietimas apima visas į valstybės švietimo registrą neįtrauktas švietimo rūšis – bendrąjį ir profesinį lavinimąsi, jei jo apimtis nesudaro reglamentuoto modulio, pomėgių ugdymą, bendrą savišvietą. Tokį švietimąsi skatina tiek socialiniai poreikiai (kvalifikacijos tobulinimas, profesinės kompetencijos stoka), nepriklausomai nuo to, kas tą poreikį sužadino ar inicijavo, tiek ir asmens saviraiškos poreikis – profesinis lavinimasis, juridinis, politinis, kultūrinis švietimasis, pomėgių ugdymas ir pan. Neformalųjį švietimą teikia valstybinės ar nevalstybinės oficialiai įregistruotos švietimo įstaigos, klubai, bibliotekos, muziejai, sąjungos ir organizacijos.“

(*Suaugusiųjų švietimas. Lietuvos švietimo koncepcija. Lietuvos Respublikos kultūros ir švietimo ministerija. 1992 m.*)

1993 metais buvo parengta ir Suaugusiųjų švietimo koncepcija, kurioje pateikti bendriausi suaugusiųjų švietimo bruožai bei detalizuojama tuo metu kuriamos šiuolaikinės suaugusiųjų švietimo koncepcijos sistema,

sudaryta iš dviejų pagrindinių – formaliojo ir neformaliojo – švietimo formų.

Suaugusiųjų mokymo lygis

Virgilijus Sakalauskas kėlė suaugusiųjų mokymosi lygio problemą.

„Kalbant apie metodinį darbą su suaugusiais Lietuvoje, reikia pasakyti, kad bendras metodinis ir techninis įvairių kursų lygis gana skirtingas. Yra stiprių, neatsiliekančių nuo vakarietiško lygio kursų, tačiau yra gana daug ir, švelniai pasakius, vidutinių. Pagrindinė daugelio kursų techninė įranga – mokyklinė lenta ir kreida.

Žinoma, yra kursų, nors gal ir nedaug, kuriuose per užsiėmimus naudojama garso, vaizdotechnika, kodoskopai, kompiuterinės programos. Tačiau labai trūksta literatūros, brangus jos kopijavimas, todėl didesnę laiko dalį tenka skirti dėstomai medžiagai konspektuoti. <...>

Pas mus lektoriams irgi daugiausia dirba didelę pedagoginę patirtį turintys žmonės, daugelį metų dėstę mokyklose ar universitetuose. Galbūt dėstymo metodika ne visada tinka suaugusiųjų auditorijai, tačiau noro, nuoširdumo tikrai netrūksta.

Pas mus įprasta skelbti tik vienu kursų į priekį tematiką ir juos reklamuoti, todėl žmonėms būna sunku derinti kursų laiką su pareigomis per tokį trumpą laiką. Kita vertus, kursų organizatoriai irgi turi problemų: jie nežino, kiek bus klausytojų, kada, kokiomis valandomis jie norėtų lankyti kursus, ir todėl sukuriama prievarta, pvz., kursai truks dvi savaites po 4 val. kasdien.“

(*Suaugusiųjų mokymo organizavimas ir metodika. Virgilijus Sakalauskas. Savišvieta. Informacinis leidinys. 1993 m. gruodis, 1994 m. sausis*)

Suaugusiųjų mokymo įstaigos

Vytautas Burokas jau minėtame straipsnyje apžvelgė to meto formaliojo ir neformaliojo švietimo įstaigas, jų veiklą ir keliamus tikslus.

„Mažųjų Europos šalių, neturinčių didesnių gamtinių resursų, patirtis rodo, kad ypač svarbus yra profesinio suaugusiųjų švietimo paslankumas. Poreikis prisitaikyti prie

nuolat kintančios ekonominės raidos ir tarpvalstybinis profesinės veiklos krypties kaitą. Valstybės priedermė – remiantis suaugusiųjų švietimu sudaryti palankiausias sąlygas tokiai kaitai. Šiai kaitai reikia atitinkamo asmens bendrojo pasirengimo, noro ir drąsos tai padaryti. Toks asmens ugdymas taip pat yra suaugusiųjų švietimo tikslas.

Pagrindinės švietimo įstaigos, kuriose vyksta formalusis mokymasis, yra suaugusiųjų kursai (klasės), bendrojo lavinimo mokyklos, profesinių mokyklų, kolegijų ir aukštųjų mokyklų specialūs skyriai suaugusiesiems (dieniniai, vakariniai, neakivaizdiniai) arba savarankiškos mokymosi įstaigos – suaugusiųjų bendrojo lavinimo mokyklos, švietimo centrai, persikvalifikavimo centrai ir pan. Toks mokymasis gali vykti ir kitose valstybės pripažintose suaugusiųjų švietimo įstaigose ir mokymo įmonėse, tiek valstybinėse, tiek ir nevalstybinėse.

<....>

Lietuvoje nėra tikslios suaugusiųjų švietimo įstaigų ar tokia veikla užsiimančių organizacijų apskaitos. Ekonomikos ministerijos tvarkomame įmonių registre įregistruotos Lietuvoje veikiančios nevalstybinės švietimo įstaigos bei įmonės, kurios greta pagrindinės gamybinės veiklos užsiima ir švietimo veikla – organizuoja įvairius,

dažniausiai profesinės kvalifikacijos tobulinimo, kursus. (1 lentelė) <...>

Daugelis nevalstybinių suaugusiųjų švietimo įstaigų ir kursų yra iš esmės komercinės įmonės, o jų steigėjų pagrindinis tikslas – pelnas. Jos steigiamos ir veikia ypač paklausiose švietimo srityse, pvz., svietimos kalbos, kompiuteriai, verslai, buhalterija ir kt. Tokius kursus apmoka patys klausytojai, tokių kursų savikaina yra didelė, nes kursų steigėjai moka komercinėms įmonėms privalomus valstybinius mokesčius, praktiškai negaudami beveik jokios valstybinės paramos. <...>

Kai nėra valstybės dėmesio suaugusiųjų švietimui ir bendrų suaugusiųjų švietimo įstaigų pastangų, išsilaiko tik pavienės komercinės mokymo įstaigos. Jų skaičius irgi mažėja, nes gyventojai turi per mažai pinigų brangstantiems kursams apmokėti, o darbdaviai ir jų organizacijos silpnos, kad galėtų finansuoti dirbančiųjų mokymąsi. Profesinės sąjungos dar neįsitraukė į šią veiklos sritį. Mažėja net valstybinių suaugusiųjų švietimo įstaigų, jų filialų ir skyrių skaičius aukštesiose, aukštesniosiose, profesinėse ir bendrojo lavinimo mokyklose.“

(Suaugusiųjų švietimas Lietuvoje. Vytautas Burokas. Savišvieta. Informacinis leidinys. 1993 m. gruodis, 1994 m. sausis).

1 lentelė. Suaugusiųjų mokymo įstaigos ir kursai. Bendri 1993 m. duomenys (Savišvieta. Informacinis leidinys. 1993 m. gruodis, 1994 m. sausis)

Veiklos rūšių kodas	Veiklos rūšis	Mokymo įstaigų ir kursų skaičius			
		Iš viso	Valstybinių	Iš jų	
				Iš viso	Privačių
	Iš viso	815	102	713	212
809001	Vidurinis mokslas suaugusiesiems	2	-	2	-
809002	Specialusis mokslas	248	15	233	87
809003	Kvalifikacijos kėlimas	358	45	313	60
802202	Profesinis mokymas	69	33	36	4
	Iš jų – aukštesnysis mokslas	39	33	5	2
630308	Vairuotojų konsultavimas ir mokymas	126	9	117	59
923103	Lektoriumų veikla	12	-	12	-